

ЛОКАЛНИ АКЦИОНИ ПЛАН ЗА ДЕЦУ

ОПШТИНЕ ТЕМЕРИН
2024 - 2027

септембар 2023. година

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА
ВОЈВОДИНА
ОПШТИНА ТЕМЕРИН
21235 Темерин, Новосадска 326

УВОДНА РЕЧ ПРЕДСЕДНИКА

Веома сам срећан и поносан што се испред нас налази завршен локални акциони план за децу општине Темерин у наредне три године. Један овакав документ може да буде подстицај за испуњење жељеног циља као и да утиче на даљи развој једног детета.

Локални акциони план за децу 2024-2027. представља стратешки оквир за спровођење планираних активности и мера намењених деци као и ефеката које желимо да постигнемо.

Као председнику општине, жеља ми је да истрајемо у спровођењу планираних активности и да заједно пружимо допринос како би живот деце у Темерину био срећнији и квалитетнији. Желим да стварамо услове за раст и развој деце, да свако дете има могућност да се покаже и докаже, задовољи своје потребе и живи здраво и срећно у безбедном окружењу.

У данашње време нема узвишенијег циља и важнијег задатка за све нас од бриге и старања за побољшање квалитета живота деце у нашој општини. Позивам све институције и организације, родитеље, суграђане и комшије да учествују у реализацији овог плана, како бисмо сви заједно изградили бољи и сигурнији живот и створили Темерин по мери сваког детета.

Деца су оно највредније што имамо и ако им обезбедимо срећно и квалитетно детињство, одрастање и школовање, поштујући њихова права, жеље и обавезе, сигурни смо да ће они постати добри људи. Као што и велики Ршум каже:

„ Дете треба да посматраш
Ал му немој на пут стати
Што га пре човеком сматраш
Пре ће човек и постати“.

У Темерину, децембар 2023.

Председник општине Темерин
Младен Зен

1. УВОД

" Човечанство дугује детету све најбоље што може дати. "

– Декларација о правима детета

Улагање у развој деце је најбоља инвестиција сваке земље и сваког града јер подстиче економски раст и елиминише екстремно сиромаштво и неједнакост. Имајући у виду колико је стратешка политика према деци важна за будућност, општина Темерин је приступила изради Локалног акционог плана за децу (ЛАП за децу) за период 2024-2027. године. ЛАП за децу има за циљ унапређење развоја деце на подручју општине и стварање стимулативнијег амбијента за њихов квалитетнији живот и одрастање.

ЛАП за децу је први локални стратешки документ у чијем фокусу је дете и представља инструмент за остваривање права детета и унапређење положаја деце на подручју општине Темерин. Иницирањем, израдом и усвајањем ЛАП-а за децу, локална заједница показује спремност да ради на стварању окружења по мери детета.

Локални акциони план за децу је документ којим се одређује, спроводи и прати локална стратешка политика за децу заснована на националним политикама, пре свега принципима Националног плана акције за децу владе Републике Србије.

Основна сврха ЛАП-а за децу је да постави и дефинише правце деловања општине Темерин и неопходну сарадњу релевантних носилаца активности ради унапређења положаја деце, да дефинише очекиване резултате као и индикаторе и механизме за евалуацију реализованих активности за наредне године, што ће допринети побољшању положаја и квалитета живота деце на подручју општине.

То је план приоритетних мера, активности и програма којима се настоји створити што је могуће повољнији услови за живот деце, њихово одрастање и што квалитетније укључивање у друштво. ЛАП за децу треба да обезбеди целовитост и кохерентност политике општине према деци, тј. усклађивање акција и мера у различитим областима, јавним ресорима као и невладиним организацијама који се на различите начине баве децом како би имала доступне, квалитетне и ефикасне услуге, програме и садржаје у својој локалној заједници. Документ је обухватио неколико приоритетних области, посебно важних за правилан раст и развој деце као што су образовање, здравље, социјална заштита, култура и информисање, спорт и сл.

Паралелно је имао да елиминише сваки вид дискриминације деце и да буде план акције за сву децу, посебно да заштити осетљиве дечије популације као што су деца са сметњама у развоју, деца без родитељског старања, деца жртве злостављања, занемаривања и насиља и друга угрожена деца.

Највећи проблеми везани за децу генерално, одредили су основне приоритетне циљеве за децу, дефинисане у Националном плану акције (НПА):

- Смањење сиромаштва деце
- Квалитетно образовање за сву децу
- Боље здравље за сву децу
- Унапређење положаја и права деце ометене у развоју
- Заштита права деце без родитељског старања
- Заштита деце од злостављања, занемаривања, искоришћавања и насиља
- Јачање капацитета земље за решавање проблема деце

Локални акциони план за децу позива се на постојећа међународна и национална документа:

- Конвенција о правима детета УН;
- Миленијумски циљеви развоја УН;
- Декларација "Свет по мери деце";
- Стратегија за смањење сиромаштва у Србији;
- Стратегија развоја образовања у Србији до 2020. године;
- Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016. до 2025. године;
- Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018-2026. године;
- Стратегија за превенцију и заштиту деце од насиља за период од 2020. до 2023;
- Национална стратегија за младе за период 2015-2025. године;
- Акциони план политике за младе у АП Војводини за период 2015-2020. год.

Акциони план се позива и на постојећа локална документа као што су:

- План развоја општине Темерин 2022-2030;
- План јавног здравља општине Темерин 2020-2027;
- Развојни план предшколске установе "Вељко Влаховић" 2018-2023;
- Стратегија развоја социјалне заштите општине Темерин 2010-2014;
- Стратегија унапређења положаја младих општине Темерин 2023-2027;
- Стратегија развоја културе општине Темерин за период 2015-2020;
- Ситуациона анализа – анализа капацитета и могућности локалне самоуправе за пружање подршке подстицајном родитељству и раном развоју деце, 2023;
- План комуникације општине Темерин за развој и друштвену промену до заједнице у којој је родитељ увек у центру пажње, 2023;
- Закључци и препоруке истраживања спроведеног за потребе израде Локалног акционог плана за деце (2023)
- и друга релевантна документа

ЛАП за децу ће се онолико успешно реализовати колика буде спремност локалне заједнице и свих релевантних субјеката из владиног и невладиног сектора, тј. самих грађана да зацртане активности реализује на локалном нивоу.

Свака заједница може да повећа ефективност подршке сагледавањем које се снаге и ресурси могу удружити у унапређењу **квалитета живота деце и саме заједнице**. Јединица локалне самоуправе је најбоља полазишна тачка за остваривање функционалних локалних партнерстава и мрежа подршке деци и породици уопште.

Документ је креиран на основу резултата истраживања које је спроведено са следећим релевантним групама: са децом, са родитељима и са професионалцима који раде са децом на територији општине, током 2023. године. Истраживање је спроведено у оквиру пројекта "Локалним дијалогом до унапређења системске бриге о деци" који је реализовао Сомборски Едукативни Центар (СЕЦ) којим координира Београдска отворена школа у партнерству са Министарством за људска и мањинска права и друштвени дијалог Владе Републике Србије и другим партнерима.¹

---

¹ Општина Темерин је у партнерству са цивилном организацијом Сомборски Едукативни Центар и локалним удружењем Бајка – Креативни женски центар, конкурисала за учешће у овом пројекту, крајем 2022-е године

2. ЛОКАЛНИ АКЦИОНИ ПЛАН ЗА ДЕЦУ за период 2024-2027. годину

"Деца се не сећају шта покушавате да их научите. Она памте шта сте ви."

Џим Хенсон

Израда Локалног акционог плана за децу општине Темерин има за циљ да деци обезбеди подстицајне услове за добро здравље, квалитетније образовање, боље односе са својим родитељима или старатељима, сигурно и безбедно окружење, приступ културним, спортским и другим сличним садржајима и слично.

Овај документ заправо представља оквир за креирање локалних политика и услуга у општини а које на најбољи могући начин, подржавају децу, родитеље (старатеље/неговатеље) и целокупну породицу као и професионалце који раде са децом. Другим речима, ово је свеобухватни оквир подршке деци у њиховом опстанку, подстицајаном расту и развоју који почиње рођењем детета и траје до стицања пунолетства детета.

Да би ЛАП намењен деци био делотворан, потребно је да у процес његовог креирања буду укључени сви који се, на најразличитије начине, баве децом на локалном новоу. У његово креирање и израду, спровођење и вредновање потребно је да буду укључени различити ресори (образовање, здравство, социјална заштита, спорт, култура, информисање, безбедност) као и различити сектори (јавни, невладин и приватни) на локалном нивоу. Да би се суштински унапредио систем подршке деци на локалном нивоу, неопходно је обезбедити:

- 1) Економичније коришћење постојећих ресурса (материјалних, људских и техничких)
- 2) Успостављање међусекторске сарадње и усвајање интерсекторског приступа у процесима који се тичу деце
- 3) Коришћење израђене ситуационе анализе капацитета и могућности за пружање подршке деци - утврдити потребе, прилике и могућности за унапређење подршке деци
- 4) Примену плана комуникације – механизми сарадње и комуникације, обезбеђена партиципативност свих канала и субјеката комуникације
- 5) Мапирање и ефикасније коришћење буџетских средстава за подршку деци за сваку наредну годину и коришћење алтернативних извора финансирања
- 6) Успостављање механизма за праћење реализације дефинисаних активности, услуга и садржаја.

За ефикасније спровођење препознатих циљева, активности и мера је добро **мапирање актера, снага и постојећих ресурса заједнице** укључујући и недовољно искоришћене, потцењене или неразвијене ресурсе или механизме. Ослањање на постојеће ресурсе, заправо значи улагање у одрживост.

3. ЦИЉ

"Ако желите да вам деца постану добри људи, потрошите на њих дупло више времена и дупло мање новца" - Абигејл Ван Бурен

ЛАП за децу је стратешки локални документ који дефинише приоритетне области за децу, специфичне циљеве, мере и активности које одговарају на специфичне потребе деце. Њиме се обезбеђује допринос спровођењу циљева и приоритета НПА за децу на локалном нивоу као и других секторских стратегија које утичу на живот деце, те међународних докумената из области заштите деце.

Сврха израде ЛАП-а за децу је унапређење капацитета система за **доступну, праведну и квалитетну подршку деци** у локалној заједници.

Шире гледано, ЛАП-ом за децу обезбеђује се: планирање, спровођење и финансирање програма, мера и услуга намењених деци; оснаживање свих релевантних актера за подстицање међусекторске и међуинституционалне сарадње у локалној заједници за активно учешће и пружање квалитетне бриге, заштите и подршке деци; праћење напретка, коришћења релевантних показатеља и информисања о постигнутом напретку, унапређивања локалних база података и ширења модела добрих пракси и друго.

4. ЦИЉНЕ ГРУПЕ

ЛАП-ом се 'чувају' деца високо на листи приоритета бриге локалне заједнице. У складу са Конвенцијом УН о правима детета, ЛАП за децу се односи на дефиницију по којој се дететом сматра свако људско биће које није навршило 18 година живота.

Деца се данас суочавају са бројним изазовима и проблемима. Не постоји јединствена база података о деци као ни савремен систем информација о положају деце, нити системска евиденција посебно угрожене деце. ЛАП се односи на сву децу са подручја општине Темерин са посебним освртом на децу из посебно осетљивих група као што су: деца са сметњама у развоју, деца са инвалидитетом, деца угрожена сиромаштвом, деца без родитељског старања, деца из једнородитељских породица, деца оболела од тешких и/или ретких болести, деца која не живе у насељеним местима, деца која су корисници права и услуга у систему социјалне заштите, ромска деца, деца припадници ЛГБТ+ популације, деца изложена дечјем раду, дечјем, раном и принудном браку, деца која су мигранти и избеглице, деца у сукобу са законом, деца жртве насиља, деца са искуством насиља, деца са поремећајима у понашању, деца из породица у којима су чланови у сукобу са законом, осуђени/на извршењу казне као и деца која припадају различитим националним, верским, религијским и етничким мањинским групама односно заједницама и другој угроженој деци.

Поред деце која представљају примарну циљну групу, у циљевима и активностима ЛАП-а, као циљне групе на које се односе поједине активности јављају се родитељи, старатељи и хранитељи (у даљем тексту: родитељи) као и професионалци који раде са децом а све у циљу унапређења положаја деце у локалној заједници.

Резултати Истраживања вишеструких показатеља положаја жена и деце у Србији – МИКС (2019) које је УНИЦЕФ спровео заједно са Републичким заводом за статистику, као и прелиминарни налази КАП истраживања знања, ставова и пракси родитеља мале деце из 2020-2021. године, у неколико пилот локација указују на следеће :

- социјалне неједнакости међу децом, породицама су и даље велике;
- у домаћинствима која живе у сиромаштву, тек половина деце до 5 година има 3 или више књига у поређењу са чак 90% деце која имају ове прилике у богатијим слојевима друштва;
- и док се 90% родитеља слаже да физичку казну није потребно примењивати, још увек свако треће дете, на узрасту од 3 до 4 године, трпи физичко кажњавање;
- скоро сви родитељи наводе да користе да објасне детету зашто је неко понашање погрешно, многи наводе да су користили позитивне методе дисциплиновања али су и даље чести облици телесног кажњавања попут дрмања и шамарања детета.
- према подацима истраживања о развоју деце из 2018. године, спроведено као део стандардизације инструмента за скрининг развоја Узрост и развој детета 60.000 мале деце у Србији, суочава се са развојним ризицима и потешкоћама те је њиховим породицама потребна додатна подршка кроз услуге ране интервенције
- истраживања су показала да је Covid-19 више него удвостручио преваленцију проблема менталног здравља, што је угрозило и родитељске улоге и детињство
- родитељи знају више о физичком и моторичком развоју него о социо-емоционалном развоју
- главни проблем представља чињеница да родитељи пропуштају прилике да се окрену подстицајном родитељству и тако створе прилике да оно оствари своје пуне потенцијале и превазиђе развојне ризике јер немају довољно тачака ослонаца – ресурса, времена, подршке, прилика, знања, самопоуздања, мотивације и овако се губи огроман људски потенцијал
- родитељима је потребна јача подршка, поверљиви савети и смернице у превазилажењу изазова

5. КОРИШЋЕНА МЕТОДОЛОГИЈА

У општини Темерин први пут је спроведено истраживање о положају и потребама деце да би добијени резултати истраживања били приоритетно коришћени за израду документа ЛАП-а. Коришћене су и друге методологије о којима ће у наставку бити речи.

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА О ПОЛОЖАЈУ И ПОТРЕБАМА ДЕЦЕ НА ПОДРУЧЈУ ОПШТИНЕ ТЕМЕРИН

Након претходно израђених упитника за потребе истраживања, током априла 2023. године спроведено је истраживање са децом, са родитељима и са професионалцима који раде са децом у општини Темерин.

Квантитативни део истраживања спроведен је путем анкетног истраживања на узорку деце средњошколског узраста, узорку родитеља као и узорку стручњака, са засебним формама инструмената за сваку циљну групу. Инструменти су у себи садржавали питања отвореног типа, питања затвореног типа и питања комбинованог типа.

Истраживањем је обухваћено **136 деце средњошколског узраста** (65 женски пол и 71 мушки пол), просечног узраста 17,01 година, од чега 72 ученика живе у граду док 64 живи на селу (пригодан узорак је из СШ "Лукијан Мушицки") као и деца која су испитана уз помоћ фокус група у основним школама.

Испитано је **197 родитеља** (највећи број 162 су били женског пола), из градског подручја је било 144 родитеља и 53 из сеоских. Просечна старост је била 38,62 година. Укупно 15 родитеља изјаснило се да припадају осетљивим групама (особе са инвалидитетом, припадници ромске националне заједнице, самохрани родитељи, носиоци новчане социјалне помоћи и сл). Од укупног броја испитаних родитеља, шесторо родитеља имају децу са сметњама у развоју.

У истраживању је учествовало **39 стручњака који раде са децом** (38 жене и 1 мушкарац) различитих занимања, највећи број: наставника, педагога, психолога, васпитача, лекара, медицинских сестара, просечне старости 46,25 година и просечним искуством у раду 19,05 година.

Анализа резултата, прикупљених из дискусија на фокус групама (виђено из угла деце) организованим за старију децу и адолесценте у школама, показала је да су међу најистакнутијим изазовима и проблемима ове популације деце, следећи:

- образовање и неадекватан школски стандард (услови и начин школовања, застарелост метода и учила)
- потреба за атрактивнијом понудом локалне заједнице и квалитетом слободног времена
- сиромаштво и квалитет породичног живљења
- безбедност (лична и општа)
- злостављање и манипулација, насиље
- ментално здравље и болести зависности код деце
- толеранција, поштовање и уважавање особености
- контакти, путовања, размене и слично.

Након обраде података, израђени су резултати квалитативног и квантитативног истраживања, на основу статистичке анализе података и извештаја фокус групних интервјуа. Сет препорука је коришћен као полазна основа за дефинисање специфичних

циљева и активности садржаних у ЛАП-у за децу. Најзначајнији налази истраживања представљени су у уводним деловима појединачних приоритетних области.

У циљу свеобухватнијег сагледавања и процене стања, коришћена је *деск метода* истраживања, што укључује:

- а) Деск преглед и анализу јавних политика, програма, релевантних докумената на локалном нивоу
- б) Прикупљање и анализа баз података локалних институција које раде са децом и учествују у пружању подршке
- в) Преглед извештаја институција на локалном нивоу
- г) Прикупљање и анализу статистичких података из републичких база података
- д) Преглед информација на интернет презентацијама (националног и локалног нивоа).

Коришћени су, такође и подаци из локалног докумената "Ситуалиона анализа – анализа капацитета и могућности локалне самоуправе за пружање подршке подстицајном родитељству и раном развоју деце" и документа "Плана комуникације општине Темерин за развој и друштвену промену до заједнице у којој је родитељ увек у центру пажње" израђених у оквиру пројекта "Подршка подстицајном родитељству кроз игру", реализованог током 2022-2023. године.

РАДНА ГРУПА ЗА ИЗРАДУ ЛОКАЛНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА ЗА ДЕЦУ

Председник општине је именовao радну групу за израду Локалног акционог плана за децу општине Темерин у следећем саставу:

1. Славко Тодоровић, председник
2. Изабела Урбан, чланица
3. Марија Зец Пајфер, чланица
4. Биљана Маричић, чланица
5. Др. Татјана Кубет Гогих, чланица
6. Јадранка Бокан, чланица
7. Данијел Хајдук, члан
8. Наташа Томишић, чланица
9. Божидар Пролић, члан
10. Душан Покрајац, члан
11. Розалија Телеки, чланица
12. Филип Марић, члан

У процесу израде нацрта ЛАП-а, чланови радне групе били су вођени основним принципима који проистичу из Конвенције о правима деце, а то су:

- Право на живот, опстанак и развој деце;
- Најбољи интерес детета;
- Партиципација деце
- Недискриминација;

У сарадњи са релевантним васпитно-образовним локалним субјектима (предшколска установа, локалне школе) спроведено је истраживање са децом, са родитељима и са професионалцима који непосредно раде са децом.

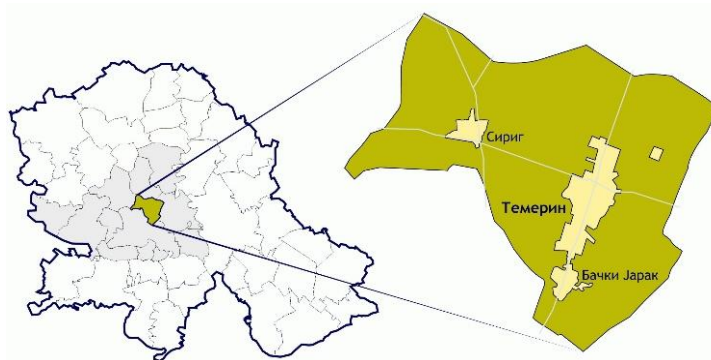
Задаци радне групе били су усмерени на: међусобну сарадњу и сарадњу са другим актерима укљученим у предметну област на локалном нивоу; прикупљање података и анализу постојећег стања у релевантним областима за децу; дефинисање кључних приоритета и специфичних циљева везаних за бригу и развој деце, креирање и израду документа ЛАП-а за децу, организовање јавне расправе документа и спрам добијених сугестија, израду финалног документа Локалног акционог плана за децу општине Темерин 2024 - 2027.

Одржана су четири састанка радне групе и отворена јавна расправа поводом нацрта документа који ће након тога, бити предложен Скупштини општине за усвајање.

6. ОПШТИНА ТЕМЕРИН – географски положај и демографски подаци

Општина Темерин смештена је у јужнобачком управном округу у АП Војводини и заузима површину од укупно 170 км². Општину чини укупно 3 (три) насеља: Бачки Јарак, Сириг и највеће насеље, Темерин са којим је спојено насеље Старо Ђурђево. На истоку се граничи са општином Жабаљ, на западу са општином Врбас, на северу са општином Србобран и јужно се граничи са градом Новим Садом.

Слика 1. Положај општине Темерин

У општини Темерин се наставља тренд смањења броја становника, започет последњих година: од 28.287 становника (2011) и 27.676 становника (2019), према последњем попису становништва (2022) општина Темерин има 25.780 (13.109 жена). Темерин је мултинационална средина у којој живи 19 различитих нација, по етничком саставу највећи број је Срба и Мађара. Приметно је смањење укупног броја становника, природна депопулација, миграциони процеси и демографско старење које детерминише прилично ограничавајући популациони оквир формирања радног контингента а самим тим и активног становништва. Пад укупног броја становника, ниска стопа наталитета и

фертилитета, негативан природни прираштај (-1,3%) као и релативно висок индекс старења (128,78) карактеристике су популације у општини Темерин (Табела 1).

Табела 1. Основни демографски подаци општине Темерин за 2021. годину

Основни подаци	ТЕМЕРИН
Површина (км ²)	170 км ²
Број насеља	3 Темерин, Бачки Јарак и Сириг
Становништво — процена средином године	28.287 (2011)
Број становника који живи у насељеним местима ван седишта општине	8.626
Густина насељености (број становника/км ²)	162 км ² (2021)
Стопа природног прираштаја	- 9.5/100 становника
Просечна старост (у годинама)	42.5 година
Просечан број чланова домаћинства	3.08 (2011)
Степен развијености у односу на републички просек	80-100%
Стопа незапослености (2021)	1.294 лица
Просечне зараде без пореза и доприноса	56.139 рсд

Извор: Девинфо, РЗС, 2021.

Густина насељености општине Темерин је 162 становника/км². Стопа природног прираштаја је негативна и износи - 9.5/100 становника. Просечан број чланова домаћинства је 3,08, просечна старост од 42.5 година. Највећи број домаћинстава (2.722) је са два члана, према последњем попису. Према полној структури, у општини Темерин забележено је незнатно више жена у односу на мушкарце.

Општина Темерин, према степену развијености, сврстана је у другу групу односно међу локалне самоуправе чији је степен развијености у распону 80–100% републичког просека.

Старосна структура: најдоминантнија старосна група и укупном броју становника (63%) општине Темерин је становништво између 18–64 година; старије од 65 година се налази на другом месту (19%). Удео деце, између 0–17 година заузима 18% укупног броја становника у општини Темерин.

Обухват деце узраста од 3 године до поласка у припремни предшколски програм, знатно је порастао током последњих година, а 2020. године износио је 73,2% и виши је од региона Војводине (68,2%) и Републике Србије (62,6%). Пораст броја деце може се приписати миграцији брачних парова са децом у ову општину као повољном месту за живот.

Стопа запослености износи 77,80% и изнад је циљане вредности у Стратегији Европа 2020, која износи мин. 75%. Укупан број лица на евиденцији Национална служба запошљавања на територији општине Темерин износи 1.294 лица, у 2021. години.

Табела 2. Показатељи општине Темерин у 2019, 2020 и 2021. години

Показатељ	2019	2020	2021
Број живорођених	269	226	228
Стопа живорођених	9.9/1000	7.8/1000	8.8/1000
Стопа неонаталне (перинаталне) смртности	0	9.2	4.1
Стопа смртности деце до 5 година			
Број деце узраста од 0-3 године	912	974	983
Број деце узраста од 3-6 година	922	902	905
Број превремено рођене деце испод 37. недеље гестације	11	14	16
Број рођене деце испод 2500 gr на рођењу	8	9	7
Процент деце која су добила контакт кожа на кожу у породицишту****	0	0	0
Процент деце која су добила рани подој у породицишту****	0	0	0
Процент одојчади храњених искључиво мајчиним млеком до 15. дана ****	85%	90%	80%
Процент искључиво дојене деце до навршеног петог месеца****	0	25%	45%
Број малолетничких трудноћа тј рођене деце где је старост мајке испод 18 година	3	2	0
Обухват деце вакцинисаних ММР вакцином са две дозе	220 100%	241 100%	239 98.7%
Процент деце до шест година чија је тежина у односу на узраст испод медијане референтне популације за више од две стандардне девијације*****	0	0	0
Процент деце до шест година чија је висина у односу на узраст испод медијане референтне популације за више од две стандардне девијације*****	0	0	0
Број регистрованих сумњи на злостављање и занемаривање деце 0-5 година*****	3	0	0
Број деце 0-3 године у регистру деце са сметњама у развоју	-	-	-
Обухват деце узраста од 1 до 3 године редовним програмима предшколског васпитања и образовања	91	100	104
Обухват деце узраста од 3 до 5,5/6 година редовним програмима предшколског васпитања и образовања	474	494	476
Обухват деце припремним предшколским програмом	297	265	308
Обухват деце са сметњама у развоју и инвалидитетом и из осетљивих друштвених група свим редовним програмима	49 ²	43	45
Обухват деце различитим програмима, специфичним услугама и сервисима предшколске установе*****	0	0	0
Обухват деце са сметњама у развоју и инвалидитетом и из осетљивих друштвених група различитим програмима и специфичним услугама и сервисима предшколске установе	0	0	0
Број деце узраста од 0-6 година корисника права и услуга из области социјалне заштите*	56	79	65
Број деце узраста од 0-6 година која су користила услуге смештаја у установама социјалне заштите	0	2	5
Број деце узраста од 0-6 година која су користила услуге смештаја у породичном смештају (у сродничким и другим хранитељским породицама)	1	1	1
Број сродничких и других хранитељских породица на	9	8	8

² Број деце која користе услуге Дневног центра - третмане логопеда и физиотерапеута

евиденцији ЦСР у току године			
Број деце узраста 0-6 година издвојене из биолошке породице у току године	0	1	0
Број упута које је ЦСР издао у току године за коришћење дневних услуга у заједници за децу узраста 0-6 година	26	22	19
Број деце узраста 0-6 година чијим родитељима су донета решења о мерама превентивног надзора над вршењем родитељског права у току године	0	0	0
Број деце узраста 0-6 година чијим родитељима су донета решења о мерама корективног надзора над вршењем родитељског права у току године	0	0	0
Број деце узраста 0-6 година чији родитељи се споре око вршења родитељских права	9	15	17
Број породица које остварују мере подршке из области популационе политике на нивоу ЈЛС**			
Број породица које остварују право на новчану социјалну помоћ, а имају децу узраста од 0-6 година	5	4	6
Број деце узраста 0-6 година обухваћен правом на помоћ и негу другог лица (укључујући и увећану помоћ и негу)	8	8	10
Број пријављених и процесуираних случајева злостављања и занемаривања деце узраста 0-6 година***	3	0	0
Број процена потреба детета на узрасту 0-6 година за пружањем додатне подршке које је извршено од стране интересорне комисије на годишњем нивоу	10	11	12
Број деце која су добила услугу препоручену од стране интересорне комисије на годишњем нивоу	15	18	22

*евиденција ЦСР

**пример: родитељски додаток за прворођено дете, опрема за новорођену децу, ...

***подаци из евиденције центара за социјални рад

****Евиденције Сервиса јавног здравља (СЈЗ) база дојења

*****Евиденција здравствених картона превентивних прегледа у првој, другој, четвртој години и пред упис у школу

*****СЈЗ-База евиденције пријава сумњи на злостављање и занемаривање деце

*****Васпитно-образовни рад са децом на болничком лечењу у здравственој установи, путујући вртић, путујући васпитач, различити кратки и повремени програми, специфичне услуге и сервис

Друштвени развој општине Темерин

Локална самоуправа

Општинска управа има основне организационе јединице: Одељење за општу управу, **друштвене делатности** и јавне службе; Одељење за буџет, финансије и трезор; Одељење за пољопривреду и инвестиције; Одељење за привреду и локални економски развој; Одељење за урбанизам, заштиту животне средине и стамбено-комуналне послове; Одељење за инспекцијске послове; Служба за стручне послове органа општине.

Поред формирања сталних радних тела који су у складу са Пословником Скупштине општине организовани као одбори, Скупштина Општине или Општинско веће дефинисали су и посебна радна тела као што су: Савет за јавно здравље, Савет за младе, Савет за социјалну заштиту, Општински штаб за ванредне ситуације и сл.

При јединици локалне самоуправе, формирана су бројна међусекторска радна тела, која су поред осталог, задужена и за креирање и праћење политика и програма подршке деци и родитељима, као што су: **Савет за здравље општине Темерин; Локални савет за социјална питања** као међусекторско саветодавно тело, **Савет родитеља (2018), Интерресорна комисија (2019), Тим за спречавање злостављања и занемаривања** (у оквиру ЦСР, формирано **међусекторско Радно тело за подршку подстицајном родитељству и развоју деце** кога чине представници: јавне управе, јавних установа у области здравства, предшколства и социјалне заштите као и пружаоца услуга за децу и родитеље (2022).

Образовање

Програме предшколског васпитања и образовања у општини Темерин, организује предшколска установа "Вељко Влаховић" која васпитање и негу деце обезбеђује у пет објеката: "Пчелица" у Темерину, "Бамби" у Бачком Јарку, "Сунцокрет" на Телепу, "Ђурђевак" у Старом Ђурђеву и "Маслачак" у Сиригу који су добро повезани.

На подручју општине Темерин, образовно-васпитна делатност деце реализује се у четири основне школе: Основна школа "Петар Кочић" у Темерину (централни објекат у Темерину и објекат у Старом Ђурђеву); Основна школа "Данило Зеленовић" у Сиригу, Основна школа "Славко Родић" у Бачком Јарку и Основна школа "Кокаи Имре" у Темерину и на Телепу, у којима се настава одвија на мађарском језику. Објекти намењени образовању су последњих година адаптирани (осим објекта на Телепу који захтева озбиљнију реконструкцију) и релативно су опремљени у односу на савремене технологије и достигнућа.

У Темерину образовне садржаје обезбеђује и средња школа "Лукијан Мушицки" која образује ученике различитих профила као што су: гимназија општи тип, финансијско-рачуноводствени техничар, електротехничар рачунара, техничар заштите од пожара,

оператер за израду намештаја, оператер машинске обраде, бравар заваривач и аутомеханичар.

Здравство

Дом здравља Темерин обезбеђује примарну здравствену заштиту грађанима општине Темерин. Чини га Дом здравља који се налази у Темерину са здравственим станицама, које су смештене у насељима Бачки Јарак и Сириг као и амбулантама Старо Ђурђево и Телеп. У организационој структури постоје службе изабраних лекара опште медицине, педијатрије, гинекологије и служба поливалентне патронаже. Дом здравља пружа превентивне, дијагностичке, куративне, специјалистичке услуге и услуге физикалне медицине и рехабилитације. Посебан значај у здравственој заштити трудница, деце имају служба за здравствену заштиту деце (педијатрија), служба за здравствену заштиту жена (гинекологија) и служба поливалентне патронажне службе.

У општини не постоји развојно саветовалиште за децу као ни специјализовани тимови за подршку деци и родитељима.

Социјална заштита

Социјалну заштиту у општину Темерин приоритетно обезбеђује Центар за социјални рад у оквиру својих организационих јединица: Јединице за стручни социјални рад и Јединица за послове и радне задатке локалних права и услуга. Поред поверених послова јавних овлашћења, Центар за социјални рад пружа и услуге социјалне заштите ради спречавања и сузбијања социјалних проблема у локалној заједници, и то: социјално становање у заштићеним условима, услугу помоћ у кући, услугу саветовалишта за брак и породицу, услуге Дневног центра за децу и младе са сметњама у развоју и услугу личног пратиоца детета.

У укупној структури корисника, у регистру Центра за социјални рад, у 2022. години, регистровано укупно 17% деце који су били суочени са различитим врстама изазова, пре свега деце погођене сиромаштвом и материјалном угроженошћу, деце из поремећених породичних односа, деце са проблемима у понашању, деце са сметњама у развоју и инвалидитетом. Мањи део деце је без родитељског старања као и занемариване или деце у ризику од занемаривања. У објектима социјалног становања обезбеђено је 16 деце. За укупно 23 детета је, на предлог ИРК, обезбеђена услуга Лични пратилац. У 2022. години, услугама Дневног центра за децу и младе обухваћено је укупно 56 деце и младих, од тога 15 младих са интелектуалним оштећењима и физичким инвалидитетом и користе услугу дневни боравак. У истој години, 41 дете предшколског и школског узраста (деца са успореним развојним, говорно језичким, психо-моторичким и друга сметњама, која похађају наставу по ИОП-у и сл.) обухваћено је превентивно-стимулативним активностима – рана интервенција, третмани логопеда, дефектолога и физиотерапеута.

Безбедност

На територији општине Темерин оформљен је Савет за безбедност који разматра и проучава конкретна питања везана за превенцију безбедности. У складу са законом и Статутом општине, врши анализу стања безбедности и након тога доноси Стратегију превенције безбедности општине Темерин за период од пет година. На територији општине Темерин постоји 6 зона школа дефинисаних саобраћајном сигнализацијом, од тога, једна зона школе у Бачком Јарку, једна зона школе у Сиригу и четири зоне школа у насељу Темерин. Такође, постављени су и брзински дисплеји који опомињу возаче да своју брзину прилагоде ограничењу брзине кретања у зони школе.

Култура и информисање

Културни центар "Лукијан Мушицки" располаже простором површине 600 м², који чине позоришна и биоскопска сала са 320 места, галерија и канцеларијски простор. Поред организовања књижевних вечери, организују се самосталне и групне изложбе, дечије представе, ликовне радионице, бројни програми за децу и родитеље као што је Дечја недеља и сл. Културни садржаји намењени деци реализују се на оба језика. У новембру 2016. године потписан је уговор о пословно-техничкој сарадњи са Музејом Војводине ради реализације културних садржаја у депандансу Етно-парка „Брвнара” у Бачком Јарку. Јавна библиотека „Сирмаи Карољ” делатност обавља у централном објекту у Темерину и у огранцима „Петар Кочић” у Бачком Јарку и „Бранко Радичевић” у Сиригу и располаже завидним књижним фондом (приближно 64.000 књига) из различитих области на српском и мађарском језику.

Спорт

Спортски савез општине основан је 2016. године од стране 24 клуба са територије општине са 40 чланова и општина Темерин има испуњене услове за несметано одвијање свих спортова у општини. У клубовима тренира преко 1.300 пионира, јуниора и сениора који учествују на такмичењима свих нивоа. Спортска хала са пратећим објектима и спортска хала површине у Бачком Јарку, неколико фудбалских терена који су у веома добром стању, базенски комплекс (олимпијски базен и 2 базена са термалном водом) са три терена за спортове на песку, омогућавају одличне услове за припреме екипа за такмичења. Постоји и неколико трим стаза, од којих је најпосећенија стаза у Старом парку, мини - пич терени са вештачком травом на неколико локација у општини, као и тениски терени. У сваком насељеном месту постоји комплекс дечијих игралишта као изразито коришћен ресурс доступан деци нижег узраста.

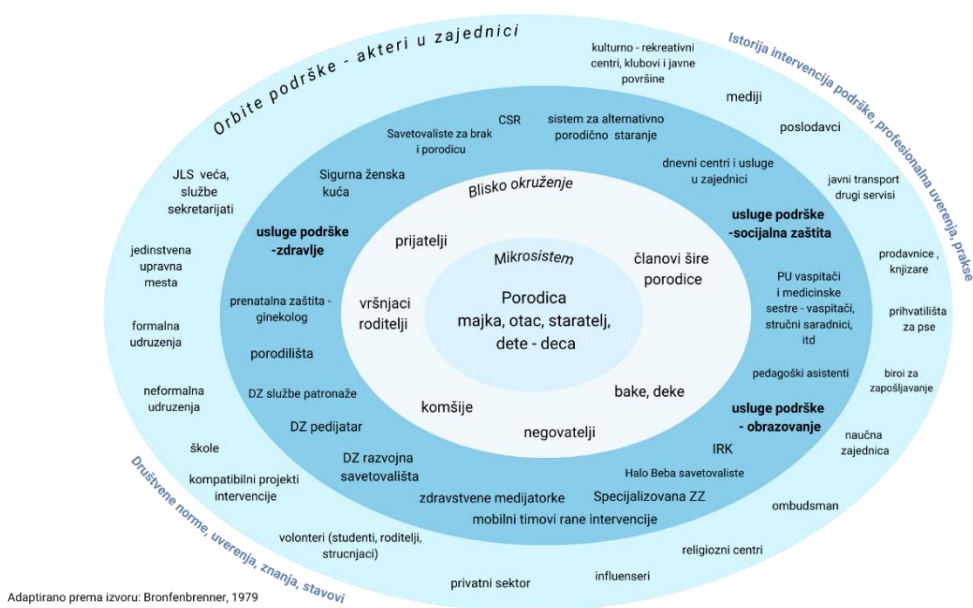
Слика 1. Изглед дечијих игралишта у општини Темерин

Дете се најбоље развија и учи кроз игру.

ЛОКАЛНИ АКТЕРИ И КАНАЛИ ПОДРШКЕ ДЕЦИ И РОДИТЕЉИМА

Слика 2: Мапа актера подршке деци у локалној заједници

У општини Темерин препознати су најрелевантнији актери за унапређење положаја и квалитета живота деце:

Општинска управа:

- Служба за друштвене делатности
- Интер-ресорна комисија (ИРК) општине Темерин
- Радна тела (Савет родитеља, Радно тело за подстицајно родитељство и сл.)
- Савети месних заједница

Област здравствене заштите:

- Професионалци (лекари, медицинске сестре, педијатри, психолози, физиотерапеути) - здравствени радници Дома здравља Темерин – служба за патронажу, служба гинекологије (пренатална заштита), педијатрија, саветовалиште и сл.

Област образовања и васпитања:

- Породица – родитељ/старатељ, подстицајно породично и шире окружење
- Професионалци из предшколске установе, основних школа, средње школе - психолози, педагози, васпитачи, учитељи, наставници, стручни сарадници, дефектолози и сл.
- Лични пратиоци деце
- Вршњачка група

Област социјалне заштите:

- Професионалци (стручни радници Центра за социјални рад и Дневног центра за децу и младе) - психолози, педагози, социјални радници, логопеди, дефектолози и други.

Област спорта, културе и комуникације, медија:

- Спортска друштва - спортски простори (хала, сале) и отворени простори (паркови, базен)
- Културно институције (галерија, бископ КЦ, музеј) и културно уметничка друштва
- ТО Темерин
- КЗМ Темерин
- Локални и дуги медији

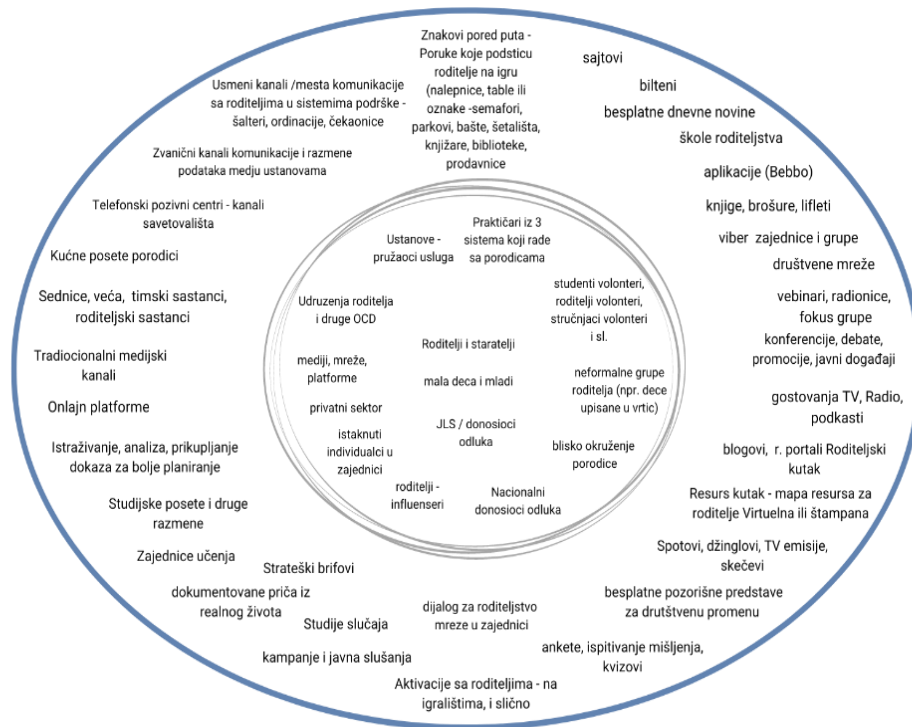
Други заинтересовани субјекти:

- Организације цивилног друштва (ОЦД), друга удружења грађана и други важни невладини субјекти
- Неформалне групе и иницијативе деце, родитеља, волонтерске или неформалне родитељске мреже у општини и шире
- Приватна предузећа
- Истакнути индивидуалци који могу да буду усмеравајући за родитеље
- Истакнути професионалци, ИТ – стручњаци
- Грађани и други.

Постоје актери и канали комуникације који би могли бити активно коришћени у заговарању, подизању свести, умрежавању, интерперсоналном дијалогу, директном раду са децом. У нашој заједници је доста неискоришћених и недовољно развијених

потенцијала којима располажемо: волонтерска мрежа, млади спортисти, студенти, уметници (драмски, сликари), познате личности. За додатну квалитетнију подршку недостају и друге врсте подршки образовању – педагошки асистенти, породични сарадници; међусекторски мобилни тимови за децу и породицу; Недостају програми/сервиси/услуге: Развојно саветовалиште, Школа за труднице, Школа за родитеље - програм подршке родитељству и сл.

Слика 3: Схематски приказ могућих канала и алата комуникације у локалној заједници

Бројни су канали комуникације мапираних актера који би могли имати проактивнију улогу у подршци деци и између осталог у заговарању, подизању свести, умрежавању, интерперсоналном дијалогу и раду са децом и родитељима, као што су на пример:

- Веб сајтови (општине, јавних установа, цивилних организација и сл.)
- Друштвене мреже и вибер групе
- Оглашавање на кључним тачкама и објектима: ПУ, ДЗ, јавним местима
- Јавни огласи, брошуре и остали канали комуникације (телефонски позиви), усмени канали (шалтери, чекаонице и сл.)
- Јавни догађаји и манифестације које укључују децу
- Промо и видео материјали, фотографије, филмови
- Медијски наступи
- Одржавање догађаја у/на јавним просторима и други простори у којима се деца крећу и могу да се ставе у ту функцију

Неки канали су недовољно развијени, и то:

- Радионице, едукације, трибине
- Промоција позитивних личних прича
- Нови он-лајн канали комуникације, е-маил кореспондентска мрежа итд.
- Укључивање познатих личности и инфлуенсера који ће промовисати значајне теме, вебинари и други друштвени канали

7. ПРИОРИТЕТНЕ ОБЛАСТИ ЛОКАЛНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА ЗА ДЕЦУ

Локални акциони план за децу општине Темерин дефинисао је седам приоритетних области неопходних за неометан раст и развој деце:

- I приоритет - ОБРАЗОВАЊЕ ДЕЦЕ**
- II приоритет - ПСИХОФИЗИЧКИ РАЗВОЈ ДЕЦЕ**
- III приоритет - СОЦИЈАЛНА ИНКЛУЗИЈА**
- IV приоритет - БЕЗБЕДНОСТ ДЕЦЕ**
- V приоритет - КУЛТУРА И ИНФОРМИСАЊЕ**
- VI приоритет - ПОДРШКА РОДИТЕЉСТВУ И СТРУЧЊАЦИМА**
- VII приоритет - МЕХАНИЗМИ ОДРЖИВОСТИ**

Локалним акционим планом, општина Темерин подстицаће релевантне актере у локалној заједници да се укључе у заједнички процес стварања бољих услова за побољшање положаја деце у локалној средини. Локални акциони план за децу за период од 2024. до 2027. године понудиће релевантне смернице у наредним годинама за предстојеће јавне конкурсе и активности за децу могу се финансирати из буџета општине у различитим областима заштите деце као што су образовање, здравље, социјална заштита, култура и сл. Осим буџета општине, као потенцијалног извора финансирања предложених активности садржаних у ЛАП-у за децу, релевантни су и други доступни јавни конкурси на покрајинском и националном нивоу, домаће и стране фондације и удружења, амбасаде, развојне агенције, међународни фондови и програми, донације грађана и правних лица и сл.

Све активности, очекивани резултати и индикатори садржани у Локалном акционом плану за децу односе се на период 2024-2027. године.

I приоритет – КВАЛИТЕТНО ОБРАЗОВАЊЕ ДЕЦЕ

Свако дете има право на квалитетно образовање у зависности од узраста, капацитета, интересовања и сл. Бројна истраживања потврђују да су за целокупан психофизички и социјални развој детета најважније прве године живота и да искуства раног развоја значајно утичу на каснији развој у одраслом добу. Развој мозга је најинтензивнији у

првим месецима и годинама живота и ангажовање тог развојног потенцијала директно зависи од искустава и стимулуса којима је дете изложено. Због чега се последњих година, фокус усмерава фокус на подстицање раног развоја деце и подршку родитељству.

У објектима Предшколске установе "Вељко Влаховић" укључено је 882-е деце (487 дечака и 395 девојчица), распоређених у 38 васпитних група. Број група припреме за школу је 13, од чега целодневни боравак броји 6 васпитних група, а васпитно - образовни рад у полудневном боравку у трајању од 4 сата се одвија у 7 васпитних група. Целодневни боравак у обданишним групама одвија се у 25 групе, од чега је 6 јаслених. Рад са децом на јасленом узрасту одвија се у четири објекта и у њима борави 107-оро деце. Васпитни рад на српском језику одвија се у 35 група и на мађарском језику одвија се у 3 васпитне групе, које су групе припреме за школу. У објектима "Пчелица" и "Сунцокрет", у 19 васпитних група бораве деца и српске и мађарске националности, а васпитно-образовни рад са децом се одвија на српском језику. Деца мађарске националности имају подршку (објашњења на матерњем језику) од стране васпитача са знањем мађарског језика. Од додатних програма, у васпитним групама припреме за школу (у 13 група) реализује се и учење енглеског језика.

У централном објекту "Пчелица" формирано је 16 група у којима борави укупно 379 деце. Објекат "Бамби" у Бачком Јарку броји 7 група са укупно 153 детета. Објекат "Сунцокрет" на Телепу броји 6 група у којима борави 123 детета. Објекат "Ђурђевак" у Старом Ђурђеву има 6 васпитних група у којима борави 128 деце док "Маслачак" у Сиригу има 4 групе са 99 деце.

У Темерину је и даље недовољно капацитета за укључивање све деце у ПВО тако да велики број деце (150) остаје изван вртића. Током 2023-е године, у општини Темерин је у потпуности реконструисан објекат "Бамби" у Бачком Јарку, са удвострученим простором за рад и новоотвореним јасленим групама (2). Планира се изградња новог објекта предшколске установе у центру Темерина, којом ће се повећати обухват деце ПВО ("да ниједно дете не остане испод црте").

Према званичним подацима, код 696 деце, запослена су оба родитеља док је код 150 деце запослен један родитељ, док према незваничним подацима одређен број родитеља ради непријављено. Укупно 34 родитеља су самохрани иако се претпоставља да је тај број много већи.

Родитељи деце су најчешће средње стручне спреме (512 мајки) и 310 мајки има завршену вишу школу и високу школу, 38 родитеља је основно-школског образовања а 4 мајке немају навршену основну школу. Када су очеви у питању, 6 очева има незавршену основну школу док 35 очева има завршену основну школу. Средњу стручну спрему има 603 очева, док 205 тата вишег или високог образовања (за 47 родитеља нису познати подаци о образованом статусу).

На подручју општине Темерин, образовно-васпитну делатност деце реализују четири основне школе: Основна школа "Петар Кочић" у Темерину; Основна школа "Кокаи

Имре" у Темерину (настава се одвија на мађарском језику); Основна школа "Данило Зеленовић" у Сиригу и Основна школа "Славко Родић" у Бачком Јарку. Током 2022/2023. године наставу је похађало укупно 2.533 ученика. У процес образовне инклузије укључено је приближно 30 деце (према ИОП 1 – 10 деце и ИОП 2 -19 деце).

У 2022/23 години, у средњој школи "Лукијан Мушицки" из Темерина и околних општина, образовало се укупно 420 ученика у 24 одељења, у оквиру следећих образовних профила/смерова: Гимназија – општи тип; Економија, право и администрација (финансијско-рачуноводствени техничар и 3. и 4. разред - финансијски администратор); Економија, право и администрација (техничар заштите од пожара); Електротехника (електротехничар рачунара); Личне услуге - фризер; Шумарство и обрада дрвета (дуално образовање) - оператер за израду намештаја; Машинство и обрада метала (дуално образовање) - бравар заваривач; Машинство и обрада метала (дуално образовање) - оператер машинске обраде резањем (3 разред - оператер машинске обраде); Машинство и обрада метала – бравар заваривач – програм на мађарском наставном језику; Машинство и обрада метала – 1 р. оператер машинске обраде резањем програм на мађарском наставном језику у (2-3 р. - аутомеханичар). Захваљујући постојању средње школе, деца имају могућност да се и након завршетка основне школе, школују у свом граду.

Установе из области друштвених делатности отворене су за инклузивно образовање и формирана је мрежа за инклузивно образовање деце. Током 2022. године, Интерресорна комисија је за примила и реализовала захтеве за 52 деце. Од тога, 15 деце основношколског узраста укључено је наставу по Индивидуалном образовном програму (ИОП 2) док у евиденцији нема деце средњошколског узраста које је наставу слушало по истом моделу. Када је у питању индивидуализација наставе, петоро деце узраста од 1. до 4. разреда имало је израђену индивидуализацију и узраста од 5. до 8. разреда, једно дете.

Међусекторска сарадња релевантних установа и институција (здравство, социјална заштита и предшколство) је неопходна за целовито сагледавање потреба деце у Темерину. Стиче се утисак да је добра али се одвија најчешће кроз тренутне, ургентне задатке који се решавају од ситуације до ситуације а не континуирано и системски, што је показало и ово истраживање.

Међусекторска сарадња је обезбеђена путем формираних међусекторских институционалних механизма као што је и Интерресорна комисија (у даљем тексту ИРК). На основу процене потреба детета, препоручује потребе/услуге за додатном подршком - образовном, здравственом и социјалном подршком. Обзиром на врсту делатности и потреба деце и њихових родитеља, може се рећи да постоји функционална међусекторска сарадња између предшколске установе - Интерресорне комисије и Дневног центра за децу и младе Центра за социјални рад, који обезбеђује подстицајно окружење за развој деце, којој је потребна додатна подршка. Правовремено се врши идентификација развојних потреба деце (деца у ризику, деца са успореним развојем, деца одложеног поласка у 1. разред, деца у евиденцији ИРК, која похађају наставу по ИОП-1 (Индивидуални образовни план 1) и ИОП-2 (Индивидуални образовни план 2),

деца занемарена и друга осетљива група деце, којима је потребна рана стимулација, ране интервенције уопште пружање додатне индивидуализоване подршке.

Иако је међуресорна сарадња на локалном нивоу и формализована 01. јуна 2023. године, потписивањем Протокола о сарадњи између општине Темерин, предшколске установе "Вељко Влаховић", Центра за социјални рад општине Темерин и Дома здравља док је суштинску међусекторску сарадњу могуће је обезбедити само: постојањем високог нивоа свести свих релевантних актера о њеном значају; Заснованошћу у јавним политикама и услађеност са законским оквиром; Заједничким визијама и циљевима свих укључених партнера; Добрим управљањем који подразумева и механизме координације; Адекватним људским, финансијским и материјалним ресурсима; Јасно дефинисаним оквирима активности; Дефинисаним индикаторима и развијеним каналима размене информација као активностима које је потребно планирати.

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА:

У првој половини 2023. године, у Темерину је спроведено истраживање које је за циљ имало да испита потребе деце у општини Темерин. У области **образовања** издвојени су следећи најважнији налази:

- Када су у питању деца узраста од 0-3 године, родитељи извештавају да им је највише потребна помоћ око чувања деце и психолошка/саветодавна подршка. Родитељи исказују потребу и за другим врстама подршке (више од 40%) као што су стручна помоћ (психолог, педијатар, дефектолог) као и правна /административна подршка у остваривању права (дечији додатак, новчана помоћ, поврат пореза) и сл.
- На питање на који начин родитељи уче о развоју детета и начинима подстицања развоја детета, родитеља највише одговарају: кроз разговоре са васпитачицама (90,7%) своје деце и истичу да су им и разговори са другим родитељима доста (68,5%) важни. Слично мисле и родитељи деце основношколског узраста који само додају још и друштвене мреже и интернет, као значајан медиј њиховог информисања
- Испитани средњошколци су на скали од 1 до 5, исказали да су им најпотребнија знања и/или вештине: познавање енглеског језика (M=4,18), затим потребна знања која се тичу рада на интернету (M=4,02), рада на рачунару, пословне комуникације и сл.
- Највише средњошколаца изражава заинтересованост за онлајн маркетинг (67,4%), потом креирање/дизајнирање садржаја за друштвене мреже (55,9%), те за руковање мултимедијалном опремом (фотоапарат, дрон, камера и сл.) (56%) и креирање /дизајнирање садржаја за друштвене мреже (55,9%) а најмање за обуке писања пројеката (68,9%), креирање успешних јутубе-канала (66,9%) и вештина јавног наступа (60,3%).
- На питање да ли су некада волонтирали (на пример хуманитарне акције, јавне акције, помоћ суграђанима, у активностима невалдиних организација, Црвеног крста и сл., трећина деце-испитаника (83%) означава да је волонтерала док њих 17% никад није волонтирало. Они који су волонтирали, то су најчешће радили кроз неке хуманитарне акције
- Средњошколци сматрају да је потребно више уметничких и културних садржаја и то пре свега филмских и музичких фестивала, биоскопа на отвореном и позоришних

представа. Приближно 40% испитаника се опредељује за друге садржаје као што су курсеви фотографисања, музичке, драмске радионице, уметничке кампове, креативне радионице и слично.

- Родитељи деце, у више од 90% случајева, наводе да је за децу потребно организовати следеће бесплатне садржаје за децу: Припрема за пријемни (завршни) испит (94,0%), часови страних језика и спортске активности (приближно 95%). Све остале активности ка што су: уметничке секције, курсеви животних/практичних вештина као и различити курсеви програмирања, дизајна, ИТ курсеви, помоћ при учењу и изради домаћих задатака потребни и сл. такође високо процењују (више од 80%).

- Када је у питању квалитет понуђених садржаја за децу, родитељи просечно оцењују њихов квалитет. Највишом оценом проценили су квалитет спортских активности (3,42), потом музичке и драмске радионице. Најлошије је оцењен квалитет курсева животних/практичних вештина (1,99) и активности развијања личних потенцијала (самопоуздање, емоционална писменост, свесна пажња и сл.) (2,12) и организован рекреативни боравак деце у природи (кампови, планинарење, бициклизам, пешачење и сл.

- Родитељи посебно фаворизују превентивно-здравствене садржаје/активности као неопходне деци. У највећим проценту издвајају се радионице о решавању конфликта, ненасиљу и толеранцији (98,5%), едукација о очувању сопственог здравља (97,4%), радионице о болести зависности (96,9%), едукација о репродуктивном здрављу (94,8%), психолошко саветовалиште (93,8%). Након тога су заступљени музичко забавни садржаји (позоришне представе, музички фестивали, филмски фестивали, ликовне и драмске радионице, учење учења и школа бонтона)

- Генерално, највећи број родитеља има став да поједине ствари/појаве представљају велики изазов/проблем за данашњу децу (све ставке имају просечну оцену изнад 4, осим ставке прилагођавање школском животу).

- Према ставовима родитеља и стручњака највеће изазови по децу представљају: Начин провођења слободног времена; Све ранији почетак конзумације ПАС (цигарета, алкохола и употреба дроге), Некритичко коришћење интернета конзумирање нездраве хране и мањак физичке активности, Недостатак пажње и концентрације, Недостатак вештина комуникације у свакодневном животу, Недостатак релевантних информација.

На основу спроведеног истраживања и ставова деце, родитеља и стручњака, реализованих фокус група у свим основним школама, у трогодишњем стратешком планирању за децу, издвојене су неке од приоритетних активност, мера и програма везаних за област образовања деце у општини које је потребно реализовати у оквиру предвиђених специфичних циљева:

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1. КВАЛИТЕТНО ОБРАЗОВАЊЕ ДЕЦЕ

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 1.1: Унапређење квалитета живота деце раног узраста			
АКТИВНОСТ	ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ	ИНДИКАТОРИ	НОСИОЦИ/ ПАРТНЕРИ
1.1.1. Спровођење ПВО, према новим основама програма "Године узлета"	Унапређено васпитање и образовање деце раног узраста	Број постојећих/ новостворених васпитних група	Носиоц: ПУ "Вељко Влаховић"
1.1.2. Уређење физичког простора унутар вртића и спољног окружења, по мери детета	Створена стимулативна физичка средина која за развој деце (унутрашњи ентеријер и спољни екстеријер), у складу са концепцијом програма	Број нових, уређених простора	Партнери: Општинска управа Родитељи ПУ "Вељко Влаховић", Дом здравља
1.1.3. Стварање подстицајног социјалног окружења за развој деце	Развијени позитивни односи поверења и сарадње, на релацији дете-дете, деца – одрасли, међу одраслима	Повећан број деце обухваћене предшколским образовањем деце	Центар за социјални рад Дом здравља
1.1.4. Активности Интерресорне сарадње у пружању подршке и помоћи деци и породицама	Унапређена међусекторска и међуресорна сарадња установа/институција у општини Унапређена превентивна образовно-васпитна и здравствена брига и нега деце	Повећан обухват (30%) броја деце из осетљивих група Број заједничких састанака, позива, размена информација, заједничких	Носиоц: Општинска управа ПУ "Вељко Влаховић", Центар за социјални рад - Дневни Центар за децу и младе Дом здравља

	Потписани Протоколи о међуресорној сарадњи Усаглашени транзициони планови ПУ и основних школа, на локалу	процена и праћења Број заједно покренутих активности	
СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 1.2: Унапређење вештина учења код деце			
АКТИВНОСТ	ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ	ИНДИКАТОРИ	НОСИОЦИ/ ПАРТНЕРИ
1.2.1. Пружање помоћи у учењу деци 1.2.2. Тренинзи за развијање пажње, концентрације, мишљења 1.2.3. Подршка родитељима у вези са школовањем деце, посебно деце из осетљивих група 1.2.4. Курсеви животних/ практичних вештина код деце	Пружена помоћ за минимум 100 ученика Савладане вештине успешног учења код деце Организовано 10 обука о техникама и методама успешног и ефикасног учења у којима ће учествовати најмање 150 деце Унапређене вештине деце за независнији, квалитетнији живот	Број ученика Број родитеља корисника саветовалишта Број реализованих обука/радионица Број деце која су успешно завршила обуке Број одржаних тренинга Број деце која су прошла тренинг	Носиоци: ОШ”Петар Кочић” ОШ”Славко Родић ОШ”Кокаи Имре” ОШ”Данило Зеленовић” Партнери: Удружења Студенти различитих профила Наставници у пензији Волонтери КЗМ
СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 1.3: Развијање дигиталних компетенција деце, родитеља и наставника			
АКТИВНОСТ	ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ	ИНДИКАТОРИ	НОСИОЦИ/ ПАРТНЕРИ
1.3.1. Обука за коришћење он-лајн платформе за учење и алата за креирање дигиталних садржаја	Организована по једна обука за наставнике, родитеље и ученике Укључено најмање по 20 наставника, родитеља и деце	Број реализованих обука Број укључених наставника, ученика и родитеља у обуке	Носиоци: Удружења, Локалне школе НСЗ

1.3.2. Курс програмирања за децу	Организовано минимум 3 курса програмирања за најмање 30 деце	Број организованих курсева Број деце која су похађала курсеве	Носиоци: Удружења, Локалне школе
1.3.3. Обука из креативног писања, онлајн маткеринга и креирања садржаја за друштвене мреже	Организовано минимум 3 курса креативног писања за најмање 30 деце Организовано минимум 3 курса онлајн маркетинга за најмање 30 деце Организовано минимум 3 курса о креирању садржаја за друштвене мреже за 30 деце	Број организованих курсева Број деце која су похађала курсеве	Носиоци: Удружења, Локалне школе Студенти
1.3.4. Курс фотографије и графичког дизајна	Организовано минимум 3 курса графичког дизајна за најмање 30 деце Организовано минимум 3 курса фотографије и програма за обраду фотографије за 30 деце	Број деце која су похађала курсеве Број организованих курсева	Носиоци: Удружења, Локалне школе Студенти Волонтери
СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 1.4: Развијање потенцијала и компетенција деце			
АКТИВНОСТ	ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ	ИНДИКАТОРИ	НОСИОЦИ/ ПАРТНЕРИ
1.4.1. Обука за децу у домену: асертивна комуникација; Ненасилно решавање конфликта; Активно и емпатско слушање; Вештине презентовања и јавног наступа; Медијска писменост; Бонтон и култура опхођења у непосредном контакту и дигиталном простору	Организовано минимум 6 обука	Број деце која су учествовала у обуци Број реализованих обука	Носиоци: ЦСР - ДЦ Удружења Приватни сектор

1.4.2. Курсеви страног језика	Организована бар два курса страних језика Минимум 30 деце похађало курсеве	Број одржаних курсева страних језика	Носиоци: КЗМ Школе за учење језика Студенти Професори у пензији
1.4.3. Тренинзи за развој личних вештина (развој самопоуздања, самопоштовања, емоционалне писмености)	Организоване бар 2 радионице развоја личних вештина за најмање по 15 деце Унапређене вештине и партиципација деце	Број организованих радионица Број деце	Носиоци: КЗМ Стручне службе Вршњачка подршка Партнери: Школе
СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 1.5: Подстицање развоја друштвено одговорног понашања кроз волонтеризам деце и хуманитарне акције			
АКТИВНОСТ	ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ	ИНДИКАТОРИ	НОСИОЦИ/ ПАРТНЕРИ
1.5.1. Промоција значаја и афирмисање волонтеризма међу децом основношколског узраста и мотивисање деце за укључивање у волонтерске програме и хуманитарни рад	Повећана информисаност деце кроз минимум 4 акције "ВолонТирај!" Организовано минимум 3 активности за афирмацију волонтеризма међу децом	Број одржаних промоција Број учесника Број промо-материјала	Носиоци: Црвени крст Хуманитарна удружења Партнери: Школе

<p>1.5.2. Организовање волонтерских акција и хуманитарних акција</p>	<p>Организовано бар 6 волонтерских акција</p> <p>Организовање бар 3 хуманитарне акције</p> <p>Организовање бар 3 хуманитарне акције на друштвеним мрежама и интернету</p> <p>Акција организовања места помоћи "Узми-Донеси!" на која свако може доћи да нешто остави/узме (нпр. књиге, играчке, јакне, ћебе и сл.)</p>	<p>Број организованих волонтерских активности</p> <p>Број деце укључене у активности</p> <p>Број хуманитарних акција</p> <p>Минимум 30 деце се укључило у волонтерске програме и акције</p> <p>Број организованих места помоћи "Узми-Донеси!"</p>	<p>Носиоци:</p> <p>Црвени крст</p> <p>Хуманитарна удружења</p> <p>Партнери:</p> <p>Школе</p> <p>Родитељи</p> <p>Грађани</p>
<p>СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 1.6: Унапређење сарадње са родитељима и локалном заједницом</p>			
<p>АКТИВНОСТ</p>	<p>ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ</p>	<p>ИНДИКАТОРИ</p>	<p>НОСИОЦИ/ ПАРТНЕРИ</p>
<p>1.6.1. Стварање услова за изградњу партнерског односа са породицом, базираног на поверењу/дијалогу</p>	<p>Успостављена функционална сарадња и квалитетнија комуникација са 70% родитеља деце</p>	<p>Број одржаних индивидуалних разговора, родитељских састанака, радионица</p>	<p>Носиоци:</p> <p>ПУ "Вељко Влаховић"</p> <p>Школе</p> <p>Родитељи,</p> <p>Стручњаци</p>
<p>1.6.2. Активности на повећању информисаности родитеља кроз различите нивое комуникације</p> <p>1.6.3. Активно укључивање родитеља у све фазе партиципације (одлучивања)</p>	<p>Боља размена информација на релацији стручњаци-родитељи</p> <p>Повећано укључивање родитеља у делатност ПУ, школе и сл.</p> <p>Родитељи мотивисани да се укључују у све фазе: од планирања, креирања до евалуације</p>	<p>Број постављених доступних писаних обавештавања</p> <p>Број информација путем електронских медија (портала, сајт ПУ, друштвене мрежа, група и сл.)</p> <p>Број иницијатива родитеља</p> <p>Број посета родитеља; Број организованих акција родитеља</p>	<p>Носиоци:</p> <p>ПУ "Вељко Влаховић"</p> <p>Локалне школе</p> <p>ЦСР - ДЦ</p> <p>Родитељи</p> <p>Носиоци:</p> <p>Родитељи</p>

<p>1.6.4. Учешће деце у активностима у локалној заједници</p>	<p>Повећање обухвата родитеља у заједничким акцијама уређења вртића/школа ангажовања у изради опреме, реквизита и сл.</p> <p>Заједничко иницирање стварања "зелених зона" у заједници</p>	<p>Број посета породицама деце</p> <p>Основано Удружење родитеља у Темерину</p> <p>Активан и иницијативан Савет родитеља</p> <p>Број одржаних састанака</p>	<p>Носиоци: ПУ Локалне школе Родитељи Удружења родитеља Предузетници Занатске радње Партнер: Општинска управа</p>
<p>1.6.5. Сарадња са локалном заједницом – коришћење расположивих ресурса заједнице</p>	<p>Јачање сарадње са ЈЛС, јавним и другим установама и организацијама</p> <p>Унапређена сарадња са широм друштвеном заједницом и појединцима</p> <p>Организовање међусобних посета</p>	<p>Присуство и учешће деце у локалној заједници: изложбама, смотрема, такмичењима, јавним наступима</p> <p>Број посета деце јавним установама и гостовања професиналаца и стручњака</p> <p>Број посета деце биоскопу, позоришту, музејима, галеријама, књижевним сусретима, предузећима и друго</p> <p>Посете деце и запослених и организовање садржаја у циљу учења и развоја</p>	<p>Носиоци: ПУ Школе</p> <p>Партнери: Општинска управа Јавне установе КЦ Библиотеке Јавна предузећа Локалне фабрике и самосталне занатске радње Удружења</p>

II приоритет – БОЉЕ ЗДРАВЉЕ СВЕ ДЕЦЕ

Личност детета представља недељиву целину због чега се на развој детета гледа на његов целокупан психо-физички и социјално-емоционални развој. Основна одлика дечијег узраста је интензиван раст и развој као и стварање позитивних предуслова који ће утицати на његово свеукупно здравље.

Ментално здравље и физичка активност деце један су од најважнијих услова на развој и раст деце. Када се говори о физичкој активности деце, мисли се на њихову свеукупну активност која је повезана са радом мишића кроз различите физичке активности: настава физичког васпитања, игра, спортска рекреација и друге спортске активности. Поред социјалне компоненте коју обезбеђује породица, веома је битан и физички фактор, тј. кинези-фактор, јер ствара позитивну климу раста и развоја детета. Пораст броја гојазне деце у Србији је пре свега последица недовољне физичке активности и лоше исхране. Подаци говоре да од 60-85% деце која су гојазна у школском узрасту, ту карактеристику преносе и у одраслом добу што доводи до нарушавања здравља, пре свих кардио-васкуларних обољења срца и крвних судова, дијабетеса, психосоцијалних поремећаја и сл.

Дом здравља општине Темерин је здравствена установа на примарном нивоу здравствене заштите која пружа здравствене услуге становништву. Улога Дома здравља је да доприноси очувању и унапређењу здравља становништва и лечења корисника здравствене заштите. Пружа превентивне, дијагностичке, куративне, специјалистичке услуге и услуге физикалне медицине и рехабилитације. Поред осталих старосних група, ова здравствена установа се бави и психофизичким здрављем деце различитог узраста, од пренаталног развоја до стицања пунолетства. Посебан значај у здравственој заштити за развој деце (заштита трудница и новорођенчади) имају служба за здравствену заштиту деце (педијатрија), служба за здравствену заштиту жена (гинекологија) и служба поливалентне патронажне службе.

Процена здравствених потреба становништва различитих популационих група, посебно према старости, полу, рањивости врши се на основу затеченог стања показаних резултата у коришћењу здравствене заштите и здравствених услуга као и на основу процене демографских, виталних и социјалних промена и на основу утицаја епидемиолошке ситуације на здравље. На процену врсте и обима здравствених потреба утичу и други фактори, као што су навике и понашање у вези са здрављем, вредновање здравља у традицији и култури становништва, самопроцена здравља, расположиви и доступни капацитети здравствене службе, осигурања и други фактори.

Потенцијалне здравствене потребе односе се на здраво становништво у области унапређења и очувања здравља, ради очувања виталних капацитета и спречавања деловања препознатих ризика по здравље. Реализују се на примарном нивоу у оквиру превентивне здравствене заштите и у мањем обиму у болничкој здравственој заштити у вези стања трудноће, порођаја, здравственој заштити новорођенчади и одојчади у оквиру примарне и секундарне превенције.

Врста и обим здравствених потреба процењују се у односу на достигнути ниво реализације права, нарочито у области превентивне здравствене заштите као и у оквиру коришћења, пропусне моћи здравствене делатности и утврђених мера извршења.

Услуге здравствене заштите пружају се становништву у Дому здравља општине Темерин, апотеци (установе на примарном нивоу здравствене заштите) уз сарадњу са Клиничким центром Војводине у Новом Саду, Институтом за кардиоваскуларне болести Сремска Каменица, Институтом за плућне болести Сремска Каменица, Институтом за онкологију Сремска Каменица, Институтом за здравствену заштиту Војводине (секундарни и терцијарни ниво здравствене заштите) као и многобројним здравственим установама у окружењу.

У педијатријском одељењу простор за боравак деце и родитеља је оплемењен (књиге за децу, сликовно приказана објашњења/едукација) како би се боравак деце учинио пријатнијим и лепшим. Функционише пријава рођења и здравственог осигурања из е-услуге „Бебо добро дошла на свет“ и сва деца имају здравствено осигурање. У раду ИРК-е учествује један педијатар Дома здравља са стручним тимом у изради индивидуалног плана развоја (ИПР).

У заједници се делимично спроводи здравствено васпитни рад у складу са календаром јавног здравља. Здравствено васпитни рад се делимично реализује у предшколским установама на тему исхране, хигијене и др. (радионице, предавања, изложбе). Место и улога Завода за јавно здравље су дефинисани Законом о здравственој заштити и Законом о јавном здрављу, према тим, истражује и проучава здравствено стање и здравствену културу становништва, стање и квалитет животне средине, узроке појаве и ширење заразних и других болести, утицаје еколошких фактора на здравље као и на организацију, рад и развој здравствене службе, предлаже и предузима одговарајуће мере у циљу заштите и унапређења здравља.

Систематски прегледи деце предшколског узраста, у 2022. години

У 2022. години регистровано је 1.800 превентивних прегледа деце предшколског узраста (0-6/7). Обухват деце у првој години са шест превентивних прегледа је 100% као и обухват деце са оба превентивна прегледа у другој години живота је 100%. Обухват деце са ММР вакцином у другој години живота је 92,1%.

Табела 3: Систематски прегледи ученика основне школе, у 2022. години

		Укупно			
		М		Ж	
Број прегледаних ученика		388		329	
Утврђено стање		Укупно	%		
	Добро	129	33.2	146	44,3

Телесно држање	лоше	259	66,7	183	55,6
Деформација кичменог стуба	назначена	59	15,2	69	20,9
	изражена	2	0,5	3	0,9
Деформација грудног коша		15	3,8	8	2,4
Деформација стопала		84	21,6	72	21,8
Деформације других делова костура		3	0,7	2	0,6
Сметње вида и мотилитета		6	1,5	12	3,6
Оштећење слуха		0	-	0	-
Психичка недовољна развијеност		2	0,2	3	0,3
Говорне мане		1	0,1	1	0,1
Срчане мане	Урођене	7	0,7	3	0,3
	стечене	1	0,1	0	-
Каријес	I степен	57	14,6	52	13,4
	II степен	11	2,8	7	2,1

Обољевање предшколске и школске деце:

Заштита здравља предшколске деце у оквиру Службе за здравствену заштиту деце и омладине. Здравствену заштиту школске и предшколске деце и омладине пружала су два лекара и две педијатријске сестре, током 2022. године.

У регистрованом морбидитету предшколске деце утврђено је 4.929 обољења, током 2022. године. У обољевању најмлађих, фактори који утичу на здравствено стање и контакт са здравственом службом (39.9%), док су на другом месту болести органа за дисање (26,7%) и на трећем месту се налазе лица која траже здравствену заштиту-услуге ради лечења (23,3%). Изабрани педијатри у просеку имају 1.472 детета 0-6 година (норматив је до 850 деце по педијатру), просечан преглед по педијатру је 45 прегледа што није у складу са нормативима (30 дневно), годишњи прегледи су 6.702 прегледа деце што је изнад норматива (6.300 прегледа).

На једног лекара било је у просеку 1.540 деце ове доби. На територији општине Темерин, у здравственој евиденцији је 3.218 деце од 7-18 година (школараца). Регистровано је укупно 4.323 обољења. Највећи удео у регистрованом морбидитетусу је група болест која утичу на здравствено стање и контакт са здравственом службом 45%, на другом месту болести органа за дисање 14,5%, на трећем месту су повреде, тровања са 5,6%. Остварених посета у ординацијама лекара било је 17.790 односно 5,5 посета по детету годишње. Број прегледа по лекару износио је 8.895 што је изнад дефинисане норме (6.300 посета годишње).

Број малолетничких трудноћа

Током 2022. године као и за претходне две године није била забележена ни једна малолетничка трудноћа.

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА у области здравља и психофизичког развоја деце:

У области психофизичког развоја деце издвојени су следећи најважнији налази, у оквиру поменутог истраживања на подручју општине Темерин:

- Родитељи деце исказују потребу за повећањем потребе њихове физичке активности. Поред организованих клубских спортова, предлажу одржавање на пример: школе пливања, школе трчања, шетње, школа у природи, кампове у природи, организоване излете и боравке у природи, рекреативна настава и сл.
- О репродуктивном здрављу средњошколци се најчешће информишу код родитеља (61,7%), на интернету (64,7%), затим у Дому здравља (31,6%) и код вршњака (28,6%). Скоро 10% деце се не информише о репродуктивном здрављу. Родитељи сматрају да је у узрасту 10-11. година најбоље причати са децом о репродуктивном здрављу и сексу али им понестају адекватни капацитети
- Око половине испитаника (45,2% испитаних средњошколаца) би хтело да прича са психологом, психотерапеутом или саветником уколико има неки проблем. Оно о чему би најрадије волели да причају су: емоције, контрола беса, проблеми са вршњацима, породични проблеми, самопоуздање, узнемиреност, депресија, страхови и фобије, несхваћеност и усамљеност.
- Родитељи у више од 90% случајева потврђују да су деци потребне едукације о очувању сопственог здравља, едукације о репродуктивном здрављу, психолошко саветовалиште, радионице на тему болести зависности, радионице о решавању конфликта, ненасиљу и толеранцији.
- Родитељи би се у вези са психофизичким здрављем деце најчешће јавили психологу, лекару (општа пракса, педијатар, психијатар), педагогу, дефектологу.
- Мали број средњошколаца конзумира цигарете (11,0% редовно и 8,1% понекад). Када је реч о конзумирању алкохола, њега свакодневно конзумира 3,0%, 2-3 пута недељно га конзумира 6,7% , једном недељно 11,1%; једном до два пута месечно чак 43,0%! Око 26,7% њих није никад пробало алкохол и 9,6 је само једном пробало алкохол. Укупно 14% средњошколаца је некада пробало неке психоактивне супстанце.
- Родитељи истичу да све наведене ставке имају просечну оцену изнад 4 а представљају велики проблем међу децом: мањак физичке активности, конзумирање брзе/нездраве хране, све ранији почетак конзумације алкохола, све ранији почетак конзумирања цигарета, употреба дроге, некритичко коришћење интернета, провођење превише времена пред рачунаром, лаптопом, телефоном, таблетом и сл., недостатак вештина комуникације у свакодневном животу, недовољна информисаност у вези са емоционалном интелигенцијом, недостатак пажње и концентрације.
- Стручњаци се слажу да су деци највише потребне обуке које развијају комуникацијске вештине, социјалне вештине, разне врсте педагошких и психолошких радионица које се односе на развој самопоуздања, толеранцију, хуманост,

интеркултуралност и начинима ношења са емоцијама и губитком. Такође, у великом проценту сматрају да је неопходно да се организују следеће обуке (65-80% се у потпуности слаже): Заштита животне средине, развијање тимског духа, здрави стилови живота, социјалне вештине, прихватање различитости/толеранција, здравствено васпитање, болести зависности, развијање логичког и критичког мишљења и родна равноправност

- И стручњаци сматрају да боравак у природи - излети, кампови и активности у овом домену недостају деци
- Стручњаци сматрају да на прекомерну употребу телефона, таблета и сличних уређаја треба реаговати тако што ће се деци поставити јасна правила, ограничити време проведено уз њих и тако што ће им се пружити алтернативне и квалитетне активности које не подразумевају употребу тих уређаја. Неке од метода могу да укључују едукацију родитеља и указивање на реалне и стварне последице прекомерне употребе ових уређаја.
- Препоруке са фокус група са децом: демистификација менталног здравља и приближавање овог концепта деци, учење деце да се играју и да користе игре које не подразумевају електронске уређаје, анонимно саветовалиште, више дружења и тимског духа, играње друштвених игара, школица бициклизма за предшколску децу и упознавање са саобраћајним прописима, здрави стилови живота и исхрана, боравак у природи, излети, одласци у шуму, извиђачи, сналажење у природи и разне друге варијанте боравка у природи и сл.

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2. БОЉЕ ЗДРАВЉЕ ЗА ДЕЦУ

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 2.1: Унапређење и очување здравља деце и афирмација здравих стилова живота

АКТИВНОСТ	ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ	ИНДИКАТОРИ	НОСИОЦИ/ ПАРТНЕРИ
2.1.1. Едукација деце о менталном здрављу, репродуктивном здрављу и сексуалном понашању	Реализоване минимум 2 едукативне радионице о репродуктивном и сексуалном здрављу деце	Број реализованих популарних он-лајн едукација Број регистрованих учесника	Носиоци: Дом здравља Специјализоване установе Партнери: Локалне школе

<p>2.1.2. Спровођење промотивних и едукативних активности о превенцији болести зависности и полно преносивих болести</p>	<p>Подизање нивоа знања о значају превенције БЗ и ППБ на здравље</p> <p>Организовано минимум 4 промотивне и едукативне активности</p>	<p>Број одржаних едукација, кампања, дистрибуција едукативно - промотивног материјала</p> <p>Број деце укључених у активности</p>	<p>Носиоци:</p> <p>Дом здравља</p> <p>ЦСР – ДЦ</p> <p>Специјализоване установе - службе</p>
<p>2.1.3. Формирање тимова вршњачких едукатора који се активно баве афирмацијом и промовисањем здравих стилова живота</p>	<p>Формирање најмање 2 тима вршњачких едукатора на нивоу општине који ће се бавити проблемима злоупотребе ПАС и здравим стиливима живота</p> <p>Реализовано минимум 2 вршњачке едукације</p>	<p>Број формираних тимова</p> <p>Број вршњачких едукатора</p> <p>Број одржаних вршњачких едукација</p>	<p>Носиоци:</p> <p>КЗМ</p> <p>Удружења</p> <p>Спортски савез</p>

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 2.2: Развијање културе бављења физичком активношћу и здраве исхране

АКТИВНОСТ	ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ	ИНДИКАТОРИ	НОСИОЦИ/ ПАРТНЕРИ
2.2.1. Промотивно - едукативне активности о важности бављења физичком активношћу	Унапређена свест о здравом животу и здравим навикама	Број реализованих радионица Број деце која су учествовала у радионицама	Носиоци: Удружења Спортски савез КЦ "Лукијан Мушицки"
2.2.2. Саветодавна и едукативна подршка деци и родитељима чија деца имају проблем са гојазношћу/ анурексијом	Минимум 20 родитеља деце која имају проблем са гојазношћу користило саветодавну и едукативну подршку	Број индивидуалних саветовања и радионица за децу и родитеље Број деце и родитеља корисника индивидуалних саветовања и радионица	Носиоци: Дом здравља Спортски савез НВО
2.2.3. Боравак деце у природи - физичке активности деце у природи (камповање, рекреација, бицикличке и пешачке туре)	Организовано најмање 2 кампа за децу у природи током године до 40 деце Организовано минимум 2 пешачке туре за 50 деце Организовано минимум 2 бицикличке туре за најмање 30 деце	Број реализованих активности Број деце која су учествовала	Носиоци: Школе ТООТ Спортска удружења НВО
2.2.4. Организоване посете парковима природе, излетиштима, салашима, рибањацима на територији општине	Организовано минимум по 2 посете и акције на местима у природи	Број организованих активности Број деце укључене у активности	Носиоци: Школе ТООТ Извиђачи НВО

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 2.3: Унапређење и очување психофизичког здравља

АКТИВНОСТ	ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ	ИНДИКАТОР И	НОСИОЦИ/ ПАРТНЕРИ
2.3.1. Психосоцијална подршка деци кроз организовање саветодавног рада са децом и родитељима	Саветовалиште за родитеље и децу Најмање 40 корисника услуга годишње	Успостављено саветовалиште за децу и родитеље Број корисника	Носиоци: Општинска управа Дом здравља ЦСР ДЦ
2.3.2. Организовање радионица за развој емпатије и емоционалне писмености	Организовање најмање 3 радионица за најмање 15 деце по радионици	Број радионица Број деце	Носиоци: Удружења Партнери: Школе
2.3.3. Едукација деце о исправном приступу садржајима на интернету и друштвеним мрежама	Организовање најмање 3 едукација за најмање 10 деце по радионици	Број едукација Број деце	Носиоци: Удружења Локални медији
2.3.4. Превенција поремећаја исхране, гојазности, анурексије	Организовање најмање једне превентивне активности: радионица, едукација, саветовалиште, онлајн кампање, јавне акције и слично	Број реализованих превентивних активности Број деце која су укључена	Носиоци: Дом здравља Удружења Партнери: Локалне школе
2.3.5. Спровођење активности које промовишу важност очувања менталног здравља и информисање	Реализовано минимум 6 активности које промовишу важност очувања менталног здравља, информисање Минимум 1.000 деце информисано о постојећим СОС линијама, појединцима/стручњацима, удружењима, установама	Број реализованих активности Број информисане деце и родитеља	Носиоци: СОС линије Стручњаци и установе које се тиме баве

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 2.4.: Подстицање одговорног односа деце према животној средини и одрживом развоју

АКТИВНОСТ	ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ	ИНДИКАТОР И	НОСИОЦИ/ ПАРТНЕРИ
2.4.1. Радионице за децу на тему заштите животне средине и одрживог развоја	Реализовано 3 радионице за децу на тему заштите животне средине и одрживог развоја Минимум 100 деце учествовало у радионицама	Број реализованих радионица Број деце која су учествовала у радионици	Носиоци: Еколошка и друга удружења
2.4.2. Еколошке акције за децу (уређење зелених простора, садња садница и сл.)	Организовано минимум 2 еколошке акције за децу за подизање свести деце о значају заштите животне средине Минимум 50 деце учествовало у еколошким акцијама	Број организованих еколошких акција Број деце у еколошким акцијама	Носиоци: Еколошка и друга удружења Партнери: Школе ПУ

III приоритет - СОЦИЈАЛНА ИНКЛУЗИЈА

Социјална инклузија подразумева свеобухватно укључивање деце са развојним сметњама и друге деце из осетљивих група у опште друштвене токове. Социјална инклузија као феномен се развила 90-тих година прошлог века и полази са становишта да сваки човек има једнака права и могућности, без обзира на индивидуалне разлике. Наглашава да је сваки човек, самим тим и дете без обзира на различитост, део друштва и на свој начин доприноси његовом развоју. Иако се појам инклузије врло често везује за образовну инклузију деце са сметњама у развоју у систем образовања, она је сама по себи много шира и обухвата укључивање све деце у различите сегменте друштва као што су: образовање, здравље, спорт, култура и информисање и сл. Социјална инклузија је процес којем тежи свако друштво! Програми, пројекти и услуге који подстичу социјалну инклузију од стране институција и удружења од великог су значаја за повећање видљивости деце из осетљивих група и остваривању једнаких шанси за сву децу.

Деца са сметњама у развоју до средине прошлог века су била класификована као деца са посебним потребама која нису била укључена у редовну наставу са осталом децом већ су наставу слушали у 'специјалним школама' или специјалним одељењима унутар редовне школе. Током 80-их и 90-их, овакав вид одвајања деце показао се неодговарајућим због чега се, по први пут, почиње развијати идеја инклузије.

Социјална инклузија се дефинише као процес препознавања и одговарања на различите потребе деце кроз повећање учешћа у учењу, културном животу и животу заједнице и смањивање искључивања из школовања. У основи познаје само индивидуализован приступ детету, усмерен на индивидуалне потенцијале деце, уместо на њихове уочљиве слабости. Циљ оваквог образовања је развој дететове личности, талената, менталних и физичких способности до крајњих могућности детета.

Друштвена и социјална околина има важну улогу у процесу инклузије. Породица, предшколска установа, школа и срединско окружење, као основе развоја сваког друштва, треба да подстичу дете да досегне своје највеће развојне могућности. Рад на индивидуалним потребама и могућностима сваког детета подразумева свестрано упознавање личности детета и открива позитивне способности које поседује сваки појединац на себи својствен начин. За децу која имају успорен развој, израђује се педагошки профил на основу података о његовим капацитетима, комуникацији, социјалним вештинама, самосталности и слично, како би се утврдили облици могуће подршке детету (од на пример. прилагођавања простора рампама за колица и другим помагалима, осмишљавања посебних облика активности, посебног распореда, до прилагођавања наставних метода, начина испитивања, правила понашања и комуникације). Мере индивидуализације подразумевају да школа и стручњаци минимализирају све препреке како би олакшали њихово савладавање. Уколико ове мере не дају довољно резултата, школа је обавезна да изради индивидуални образовни план (ИОП) за део или област у оквиру једног предмета, групу предмета или за све предмете као и за ваннаставне активности. ИОП је писани документ који садржи циљ образовно-васпитног рада, односно промену која додатном подршком треба да се достигне, укључујући и особе које ће детету пружати додатну подршку као и временске рокове. У зависности од потреба детета, у мрежу подршке су укључени лични пратиоци који детету помажу при одвођењу детета у/из школе, пружању подршке око пресвлачења, исхране, одласка у тоалет и друго.

У претходном систему образовања место у систему деце са сметњама у развоју било је одређено постављеном дијагнозом и категоризацијом. Претпостављало се да деца са сличним дијагнозама (сметњама) имају исте образовне потребе па су и у складу са тим мишљењем, подучавана на исти начин, односно била су сврстана у унапред одређене програме који су карактеристични за одређену врсту сметње. Појавом инклузије ситуација у школама се променила и већина школа тежи да уведе одређене промене које ће пратити потребе, могућности и интересовања деце. Много чинилаца делује на остварење инклузије као процеса у потпуности али и самог подизања образовања на виши ниво. Неки од тих негативних чинилаца су и непримерена околина, неразумевање процеса учења детета од стране учитеља, неадекватан наставни садржај, неадекватне методе и материјали, негативни фактори околине. Једнако важни фактори су они који се развијају код самог детета: радозналост, мотивација, иницијатива, интеракција, комуникација, креативност, темперамент, жеља за учењем, способности, природа и степен оштећења.

Разлика између претходног класификовања деце и инклузије данас мења поглед на дете из корена. У класификовању највећа пажња била је усмерена на дететову сметњу при

чему се потискује могући потенцијал детета и његова могућност за сталним напредовањем и развојом. У инклузивном образовању се тежи да се васпитач/учитељ/наставник усредреди на способности ученика за учење и стварање, развој његових потенцијала ка максималном дететовом развоју и остваривању свих потенцијала. Само на овај начин могуће је остварење потпуног потенцијала сваког ученика унутар његових индивидуалних способности.

Општина Темерин је последњих година, обезбедила одржив систем подршке социјалној инклузији кроз развој одређених мера, услуга, програма за подршку деци и младима са развојним сметњама и развој услуга: Индивидуализација програма за децу, ангажовање професионалаца у превентивном раду са децом (индивидуални третмани); Индивидуални образовни планови (прилагођени садржаји, активности, циљеви, исходи, стратегије); коришћење асистивне технологије и прилагођених дидактичких средстава и метода, стратегија и метода у том раду; Ангажовање личних пратилаца; Повећање видљивости деце у заједници у циљу подршке деци и родитељима.

Социјално едукативна подршка обезбеђује се кроз услуге подршке породици која се стара о детету путем саветодавних, терапијских, едукативних и дефектолошких третмана у складу са потребама детета, рехабилитације деце и сл.

Услугама Дневног центра за децу и младе обухваћено је приближно 60-так деце узраста до 6 година, на годишњем нивоу. Са децом са различитим говорно језичким потешкоћама, моторичким и другим изазовима најчешће се ради индивидуално, према претходно процењеним потребама сваког детета.

Табела 4. Преглед бројај деце која су користила третмане логопеда, дефектолога и физиотерапеута Дневног центра за децу и младе ЦСР у периоду 2013-2022. година

Година	Број деце Логопед/дефектолог	Број третмана	Број деце Физио-терапеут	Број третмана
2012	30	173	-	-
2013	21	187	6	118
2014	51	183	7	126
2015	51	586	7	248
2016	58	753	7	405
2017	60	781	10	577
2018	49	817	10	633
2019	38	591	11	848
2020	30	391	13	544
2021	32	627	13	441
2022	41	726	9	300
УКУПНО	461	5.615	93	4.240

У Дневном центру се деци развојним потешкоћама обезбеђује превентивно-корективни рад у циљу сазнајног и социјално-емоционалног развоја, развоја говора и

комуникације, моторичког развоја и сл. Програмски садржаји обезбеђени су и у области: васпитно-едукативних активности и додатне подршке у учењу, развоју стваралачких способности и креативног изражавања; психо-социјална подршке за развој личности, самопоштовања и социјализације; рекреације и рехабилитације.

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА:

- Према спроведеном истраживању, када су у питању ставови и уверења деце а тичу се толеранције, недискриминације и прихватања различитости, око 80% ученика је одговорило да би ишло у школу са учеником који користи инвалидска колица док 25,2% њих не би делило собу са вршњаком ромске етничке припадности. Сваки трећи испитаник се слаже да би му сметало да има пријатеља хомосексуалне оријентације, 21% се слаже да деци да сметњама није место у редовним школама. Скоро половина деце слаже се да се сиромашна деца теже уклапају у друштво. Такође, 37,8% испитаника би имало проблем да им се мигрантска породица досели у комшилук. Највећу толеранцију показују у погледу дружења са вршњацима других националности и вероисповести.
- А када су у питању ставови њихових родитеља, највећи број испитаника (преко 90%) се слаже да им је у реду да се њихово дете дружи са децом друге националности и да одлази код пријатеља друге вероисповести на прославу верских празника. Да деци са сметњама у развију није место у редовним сматра 23,2% родитеља, што је скоро четвртина испитаника као и друга четвртина (25,3%) има индиферентан став (нити се слаже, нити се не слаже) што указује да 50% родитеља има или негативан или индиферентан став према развојним потешкоћама што имплицира де је у Темерину потребно унапређивати свест родитеља о значају социјалне инклузије. Око 40% родитеља се не слаже да ученици са села имају једнаке шансе као ученици из града. Укупно 51,3% родитеља се не слаже са тврдњом да су деца са сметњама једнако третирана од стране вршњака као и деца без сметњи у развоју. Када је у питању хомосексуална оријентација, 37,9% родитеља изјављује да би им сметало да се њихово дете дружи са вршњаком/вршњакињом хомосексуалне оријентације.
- Ставови стручњака, када су у питању теме на којима би требало радити са децом (једна је и прихватање различитости, толеранција) имају високу вредност (4.20) што указује на неопходност континуираног превентивног рада у школама и шире.

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3. УНАПРЕЂЕЊЕ ПОЛОЖАЈА И КВАЛИТЕТА ЖИВОТА ДЕЦЕ

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 3.1: Унапређена социјална укљученост и излазак из круга сиромаштва деце из осетљивих група			
АКТИВНОСТ	ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ	ИНДИКАТОРИ	НОСИОЦИ/ ПАРТНЕРИ
3.1.1. Мапирање деце у ризику – јединствена база података и потреба деце у ризику	Ажурирана база података о деци у ризику у општини	Број укључене деце Нова база података	Носиоци: ЦСР Удружења Партнери: Дом здравља Локалне школе, ПУ
3.1.2. Обезбеђење бесплатних садржаја/активности (из области образовања, културе, спорта и рекреације, забаве...) за децу у ризику	Повећана социјална инклузија деце у свим областима за 30%	Број бесплатних уџбеника, ужина, стипендија итд. Број новчаних помоћи Број бесплатних приступа спортским друштвима, радионицама, едукацијама, камповима, излетима и сл.	Носиоци: Општинска управа Партнери: ЦСР Школе
3.1.3. Подршка деци и родитељима кроз различите мере, услуге деци/породицама	Повећана социјална инклузија деце у свим областима за 30%	Развијено 3 нове услуге за децу и родитеље Број крајњих корисника услуга	Носиоци: Општинска управа Партнери: ЦСР Школе ДЦ

<p>3.1.4. Спровођење активности које доприносе учењу животних вештина и осамостаљивању деце у ризику</p>	<p>Реализовано минимум 9 активности које доприносе учењу животних вештина и осамостаљивања деце</p> <p>Учествовало минимум 20 деце са сметњама</p>	<p>Број реализованих активности, садржаја</p> <p>Број деце која су учествовала у активностима</p>	<p>Носиоци: ДЦ Удружења</p>
<p>СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 3.2: Унапредити приступачност садржајима и објектима за сву децу</p>			
<p>АКТИВНОСТ</p>	<p>ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ</p>	<p>ИНДИКАТОРИ</p>	<p>НОСИОЦИ/ПАРТНЕРИ</p>
<p>3.2.1. Едукација и информисање родитеља/стручњака за употребу дидактичких средстава, коришћење дигиталних алата</p>	<p>Прилагођени образовни садржаји деци из осетљивих група</p> <p>Едукација за родитеље/стручњаке који раде са децом</p> <p>Обезбеђено минимум 5 дидактичких средстава (видео и аудио материјали, монтеори-материјали и сл.)</p>	<p>Број едукација</p> <p>Број укључене деце</p> <p>Број обезбеђених дидактичких средстава</p> <p>Број деце корисника дидактичких средстава</p>	<p>Носиоци: Општинска управа – ИРК ДЦ</p> <p>Партнери: Удружења, школе и Предшколска установа</p>
<p>3.2.2. Обезбеђивање адекватних прилаза објектима од значаја за децу</p>	<p>Адаптирано 2 прилаза објектима који су од значаја за децу са сметњама у развоју</p>	<p>Број постављених прилазних рампи</p> <p>Број покретних прилазних рампи</p>	<p>Носиоци: Општинска управа Установе од јавног значаја</p>

3.2.3. Адаптација унутрашњости објеката који су од значаја за децу са сметњама у развоју	Минимум 5 објеката су адаптирани унутрашње просторије који су од значаја за децу са развојним потешкоћама (тоалети, степениште, рукохвати и сл.)	Број адаптираних унутрашњих просторија објеката који су од значаја за децу са развојним потешкоћама	Носиоци: Општинска управа Партнери:Ш коле ПУ Установе културе Установе здравствене и социјалне заштите
СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 3.3: Подизање свести деце и родитеља о значају социјалне инклузије			
АКТИВНОСТ	ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ	ИНДИКАТОРИ	НОСИОЦИ/ПАРТНЕРИ
3.3.1. Информисање деце/родитеља на теме прихватања различитости и недискриминације, толеранције у области хомофобије и прихватања различитости	Реализовано 5 едукативних активности Унапређена свест родитеља о значају социјалног укључивања све деце Континуирано информисање преко друштвених мрежа, интернет портала	Број посета/едукација типичне деце/родитеља деци у Дневном центру Број реализованих едукација/радионица за децу	Носиоци: ЦСР Дневни центар Партнери: ПУ и школе Удружења
3.3.2. Јавни наступи активности/манифестације и други догађаји у којима учествују деца из осетљивих група у заједници и шире	Повећана присутност и видљивост деце из осетљивих група	Број атипичне деце Број реализованих манифестација, наступа (програм "Дечије недеље"(1) "Олимпијада толеранције" (1) Број одржаних концерата, кампова, излета, путовања (10)	Носиоци: Школе Дневни центар КЦ ТО Темерин Удружења Партнери: Спортска удружења ЈКП Темерин Предузетници Родитељи
3.3.3. Активности представљања капацитета и изазова деце/породица у ризику	Повећана видљивост деце из осетљивих група	Акција "Мали-велики хероји" – промо приче	ДЦ

IV приоритет – БЕЗБЕДНОСТ ДЕЦЕ

Безбедност у заједници је процес у коме се кључне организације једне заједнице удружују да би радиле у партнерству ради постизања безбедније животне средине за све, посебно за представнике осетљивих група као што су деца.

Кључни актери и институције у области развоја безбедности у општини Темерин су:

- Скупштина општине Темерин
- Полицијска станица Темерин
- Центар за социјални рад општине Темерин
- Дом здравља
- Установе предшколског, основног и средњег образовања
- Канцеларија за младе
- Медији и организације цивилног сектора који се баве безбедношћу

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА:

Безбедност деце у локалној заједници могуће је анализирати кроз неколико категорија:

1. ОПШТА БЕЗБЕДНОСТ

- Родитељи исказују да је комшилук у којем живе њихова деца довољно безбедан да би се њихово дете могло играти/проводити време са другом децом на улици без њиховог надзора сматра 71,4% испитаника и 28,6% одговара са не. У 64,3% случајева дете не проводи време на улици без надзора родитеља.
- Оценом од 1 до 5 испитаници су требали да процене своју упознатост са садржајима које њихово дете посећује на интернет и родитељи су упознатост проценили са просечном оценом 3,87.
- Средњошколци се најбезбедније осећају у својој породици и са вршњацима и друштвом, те нешто мање у школи, на путу од куће до школе, на интернету и вечерњим изласцима. Као небезбедна места наводе мрачна и напуштена места и улице, парк, аутобуска станица, велики парк као и посебна подрушја као што су Блок 22 и Телеп у Темерину.

2. ЕКОНОМСКА БЕЗБЕДНОСТ

Према Стратегији за смањење сиромаштва Републике Србије, сиромаштво поред недовољних прихода за задовољење животних потреба, подразумева и немогућност запошљавања, неодговарајуће стамбене услове и неадекватан приступ основним добрима и услугама што угрожава способност најсиромашнијих да у потпуности партиципирају у друштвеним процесима.

У нашој општини, тренутно живи велики број грађана **тешко материјално угрожених** и ова категорија материјално угрожених лица је и даље најбројнија категорија корисника у раду Центра за социјални рад општине Темерин (извор: Извештај о раду).

У складу са одређењем да би деца требала да буду приоритет, морамо унапредити положај све деце са посебном одговорношћу према деци која живе у сиромаштву и социјалној искључености.

3. СОЦИЈАЛНА БЕЗБЕДНОСТ

Појава насиља у породици постојала је увек али се стиче утисак да се данас више обраћа пажња (раније се није причало о томе). Позитивно је то што се више пажње поклања спречавању насиља у породици, едукацији и информисању грађана. Постоји више облика насиља: физичко, сексуално, економско и емоционално насиље али најдоминантнији вид насиља је емоционално и физичко насиље.

Табела 5: Број деце и младих жртава насиља, занемарени или у ризику од занемаривања, за 2022. годину

	деца	млади
занемаривање или ризик од занемаривања	7	4
жртве насиља	6	9
	13	13

	деца	млади
злоупотреба родитељског/старатељског права	0	0
занемареност – неадекватно вршење родитељског права	7	4
	7	4

Табела 6: Број деце према врсти насиља у 2022. години

	деца	млади
жртве физичког насиља	4	6
жртве сексуалног насиља	0	0
жртве емоционалног насиља	2	3
	6	9

Приоритетно је зауставити занемаривање/злостављање, утврдити степен опасности од понављања, обезбедити заштиту, пружити психо социјалну подршку и пратити породице.

На основу Закона о спречавању насиља у породици (2017) неопходно је ургентно реаговање надлежних институција (Полицијске станице и ЦСР Темерин) у ситуацијама пријаве насиља у циљу осигурања безбедности жртви, изрицањем хитних мера у односу на насилника. Успешна примена Закона подразумева активну и координирану сарадњу надлежних институција у општини. Хитне мере (привремено удаљење насилника из куће и привремена забрана комуницирања и прилажења жртви) се изричу у трајању од 48 сати продужене од стране Основног суда у Новом Саду за 30 дана. Хитном мером насилник се удаљава из породице и на тај начин се одмах зауставља насиље. Изрицање хитних мера доприноси заустављању насиља али не може да реши друге, подједнако значајне проблеме жртве насиља (питање трајнијег смештаја, запослења, економска независност жртве насиља и др.). У општини Темерин не постоји Прихватна станица или Сигурна кућа за жртве насиља. Периодично се користе капацитети локалне услуге

за место где би се жртва могла сместити, уз психосоцијалну и материјалну помоћ. У спречавању насиља у породици, преко давања помоћи и обавештавања о насиљу, као и пружању подршке жртвама насиља учествују и друге установе у области дечје, социјалне заштите, образовања, васпитања и здравства, као и тела за родну равноправност на нивоу локалних самоуправа, као и целокупна друштвена заједница. Подршку жртвама насиља у породици и жртвама кривичних дела одређених овим законом могу да пруже и друга правна и физичка лица и удружења. Током 2022. године у раду ЦСР Темерин евидентирано је 43 деце у породицама са дисфункционалним/поремећеним породичним односима

Табела 7: Групација проблема у понашању деце у ЦСР Темерин, за 2022. годину

	деца	млади
угрожавање сопствене безбедности	2	0
угрожавање безбедности других лица	1	1
сукоб са законом – вршење кривичних дела	16	4
сукоб са законом - вршење прекршаја	16	0
асоцијално понашање	0	1

Центар за социјални рад, у вршењу јавних овлашћења у складу са законом у односу на малолетне учиниоце кривичних дела (млађе малолетнике испод 14 година, од 14 до 16 година и старије малолетнике од 16 године па до навршених 18 година) предузима неопходне активности: сарађује са јавним тужиоцем, односно судијом за малолетнике у избору и примени васпитних налога и васпитних мера; присуствује саслушању малолетника на суду током припремног поступка и седницама већа за малолетнике; доставља налаз и стручно мишљење суду или јавном тужиоцу пред којим се води кривични поступак против малолетника везано за узраст малолетника, зрелост, средину у којој живи, личност, понашање и друге релевантне околности; стара се о извршењу васпитних налога и васпитних мера и подноси на сваких шест месеци извештај о испуњењу васпитног налога или мере јавном тужиоцу, односно судији за малолетнике; посебно прати кривичну санкцију институционалног карактера (Завод за васпитање омладине, Васпитно поправни дом) сарађује са установом, малолетником и његовом породицом, како би се по истеку мере малолетник укључио у друштвени живот. Основни облик реаговања према малолетним учиниоцима кривичних дела је примена васпитних мера, које се деле на три групе: блаже васпитне мере (упозорење и усмеравање); теже васпитне мере (мере појачаног надзора) и заводске мере. Када се ради о епизодном, ситауционом или случајном вршењу кривичних дела, избегава се или одлаже вођење кривичног поступка према малолетнику и примењују се васпитни налози. Једина санкција у примени према малолетницима је упућивање у малолетнички затвор (Казнено поправни завод за малолетнике). Стручни тим органа старатељства је у улози вештака у судским поступцима према млађим пунолетним лицима (која су у време извршења кривичног дела имала 18 година, а у време суђења нису напунила 21 годину), односно спроводи дијагностички поступак ради процене њихове социо-емоционалне зрелости и предлаже суду примену одређене васпитне мере.

Вршњачко насиље сврстава се у насиље блиско породичном али је у својој суштини поремећај у понашању и као такво се процесуира у систему социјалне заштите.

Табела 8: Старосне групе корисника према оствареним правима примењеним мерама и пруженим услугама у Центру за социјални рад током 2022. године

	деца	млади
старатељска заштита	10	7
усвојење	0	0
надзор над вршењем родитељског права	3	3
покретање поступака за заштиту права корисника	0	0
спровођење/праћење васпитних налога и васпитних мера	4	3
материјална подршка	116	58
стручни поступци и интервенције	164	36
услуге у локалној заједници	93	2
услуге подршке за самосталан живот	0	0
саветодавно терапијске услуге	38	11
услуге смештаја	40	20
налази и мишљења	61	50
	529	190

4. ДРУШТВЕНО-ПОЛИТИЧКА ОДГОВОРНОСТ

Локална самоуправа нема јасан преглед целокупног система заштите деце због неједначеног вођења евиденција у различитим ресорима. Такође, холистички приступ решавању социјалних проблема и потреба није заживео јер не постоји, у довољној мери, развијена пракса мултидисциплинарног приступа, информисаност и активно учешће јавности локалне заједнице.

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4. ПОВЕЋАЊЕ НИВОА СИГУРНОСТИ И БЕЗБЕДНОСТИ ДЕЦЕ

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 4.1.: Успостављен систем континуираног праћења деце која живе у сиромаштву и социјалној искључености

АКТИВНОСТ	ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ	ИНДИКАТОРИ	НОСИОЦИ/ ПАРТНЕРИ
-----------	---------------------	------------	-------------------

4.1.1. Прикупљање података у складу са индикаторима о сиромаштву деце, друштвеној искључености деце	Континуирано праћење стања деце из различитих осетљивих група	Прикупљени подаци о различитим осетљивим групама деце	Носилац: Општинска управа Партнери: ЦСР Темерин, школе предшколска установа НВО
СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 4.2.: Од 2024. године побољшано остваривање мера социјалне заштите, мера образовне политике усмерених на ублажавања последица сиромаштва деце и социјалне искључености			
АКТИВНОСТ	ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ	ИНДИКАТОРИ	НОСИОЦИ/ ПАРТНЕРИ
4.2.1. Информисати породице о правима, програмима финансијске подршке породици са децом (на терену)	Најсиромашније породице са децом информисане о правима и услугама	Број деце која примају дечји додатак Процент деце која живе у породицама које су примаоци НСП	Носилац: Општинска управа Партнери: ЦСР Темерин, школе и предшколска установа НВО
4.2.2. Мапирати најсиромашније породице - кориснике права и услуга дефинисаних одлукама општине (асистенција за прикупљање потребне документације)	Повећан проценат најсиромашнијих породица са децом које остварују права и услуге на локалном нивоу и права и услуге са републичког буџета Повећан проценат најсиромашнијих породица са децом које остварују права и услуге	Процент деце узраста до 14 година у породицама корисницима социјалних трансфера Процент од укупних социјалних трансфера ка сиромашнијим домаћинствима Процент деце која примају посебне видове социјалне	Носилац: ЦСР Темерин

4.2.3. Анализа захтева за једнократном помоћи (у које сврхе се помоћ тражи)	На основу анализе коришћења једнократне помоћи дефинисана буџетска издвајања за одређена права и услуге из области социјалне заштите	заштите из буџета ЈЛС	Носилац: ЦСР Темерин
4.2.4. Обезбедити бесплатне уџбенике и школски материјал деци из осетљивих група	Повећан обухват деце у ризику обавезним предшколским образовањем и обезбеђен приступ основним образовним ресурсима	Број ученик/ца који су добили бесплатне уџбеничке комплете Број ученика/ца који је добио бесплатно школске материјале	Носилац: Општинска управа Партнери: ЦСР - ДЦ
4.2.5. Обезбедити школски оброк деци из осетљивих група	Квалитетнија исхрана деце у ризику	Број деце која добијају бесплатну ужину	Носилац: Општинска управа ЦСР
4.2.6. Обезбедити бесплатни превоз за децу из осетљивих група	Боља покретљивост све деце	Број ученика коме је обезбеђен бесплатан превоз	Носилац: Општинска управа
4.2.7. Обезбедити угроженој деци бесплатне школске екскурзије и рекреативну наставу	Повећана доступност и укљученост деце у активности	Број сиромашне деце којима су обезбеђени бесплатни садржаји	Носилац: Општинска управа
СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 4.3: Унапређене мере за спречавање насиља, асоцијалног понашања, дискриминације и промоцију толеранције			
АКТИВНОСТ	ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ	ИНДИКАТОРИ	НОСИОЦИ/ ПАРТНЕРИ

<p>4.3.1. Информисање јавности о узроцима и последицама злостављања, занемаривања и насиља над децом путем кампање</p>	<p>Информисана и сензибилисана јавност за препознавање и пријављивање злостављања и занемаривања деце</p>	<p>Начини комуникације са јавношћу о проблемима насиља над децом Број кампања</p>	<p>Носилац: Општинска управа Партнери: НВО, школе ЦСР Ученички парламент</p>
<p>4.3.2. Организовање јавних трибина и предавања у свим школама и предшколској установи</p>	<p>Информсани и сензибилисани млади и деца за препознавање и пријављивање злостављања и занемаривања деце</p>	<p>Број присутних на скуповима Број организованих трибина</p>	<p>Носилац: Општинска управа Партнери: НВО, школе ЦСР Ученички парламенти</p>
<p>4.3.3. Едукација стручних радника у циљу унапређивања компетенција у областима ненасилне комуникације, толеранције на различитости, антидискриминацију, родну равноправност, конструктивно и ненасилно васпитање, позитивну дисциплину</p>	<p>Унапређени капацитети професионалаца у сектору образовања, социјалне и здравствене заштите, полиције за превенцију насиља над децом</p>	<p>Број реализованих обука Број едукованих стручних радник</p>	<p>Носилац: Општинска управа Партнери: НВО, школе ЦСР</p>
<p>4.3.4. Оснаживање запослених у предшколским установама за рано препознавање деце у ризику од различитих облика насиља</p>	<p>Запослени у Установама, оснажени за рано препознавање деце у ризику од насиља</p>	<p>Број реализованих обука Број запослених у предшколској установи</p>	<p>Носилац: Општинска управа Партнери: НВО, школе Центар за социјални рад</p>
<p>4.3.5. Оснаживање родитеља/старатеља за развијање родитељских вештина и одговорног родитељство – обуке /радионице/трибине у оквиру Савета родитеља и родитељских састанака</p>	<p>Смањена учесталост насиља, злостављања и занемаривања деце, младих и адолесцената</p>	<p>Процент едукованих родитеља/старатеља/хранитеља</p>	<p>Носилац: Општинска управа Партнери: НВО, школе Центар за социјални рад</p>

4.3.6. Едукативне активности за децу на тему препознавања ризика, реаговања у ситуацијама насиља, у оквиру редовних и ваннаставних предшколских и школских програма	Деца информисана и оснажена за реаговање у ситуацијама ризика и насиља	Број реализованих активности	Носилац: Општинска управа Партнери: НВО, школе Центар за социјални рад, ПС Темерин
4.3.7. Превенирање ризичних понашања учешћем деце у спортским, едукативним и другим активностима, развијање здравих животних стилова	Смањена учесталост насиља, злостављања и занемаривања деце, младих и адолесцената	Број реализованих активности унутар васпитно-образовних установа на локалном нивоу	Носилац: Општинска управа Партнери: НВО, школе ЦСР
4.3.8. Едукативни програми за родитеље и децу о законској регулативи према малолетницима	Смањено антисоцијално понашање младе особе која је у сукобу са законом Оснаживање породица ове популације младих за ефикасно превазилажење проблема и бољу интеграцију	Број и врста активности за подршку родитељима Број родитеља и деце који су прошли неку од активности Он-лине информисање	Носилац: Општинска управа Партнери: ПС Темерин НВО школе ЦСР
4.3.9. Превентивни програми асоцијалног и делинквентног понашања младих	Смањен број пријава	Број превентивних програма Број учесника програма Број пријава Број рецидива	Носилац: Општинска управа Партнери: НВО, школе ЦСР ПС Темерин
4.3.10. Организовати, подржати програме едукација из области унапређења заштите деце и младих на интернету и друштвеним мрежама за ученике основних и средње школе	Повећан ниво информисаности деце и младих о опасностима интернета и друштвених мрежа	Број ученика укључених у програме едукација, Број школа Број програма, едукација	Носилац: Општинска управа Партнери: НВО, школе ЦСР ПС Темерин
СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 4.4: Повећан ниво безбедности деце у локалној заједници			

АКТИВНОСТ	ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ	ИНДИКАТОР И	НОСИОЦИ/ПАРТНЕРИ
4.4.1. Мапирати ризична места и јавне просторе на којима деца не могу бити безбедна, креативна и активна	Унапређена безбедност јавних простора	Број мапираних места	Носилац: Општинска управа Партнери: НВО, школе ПС Темерин
4.4.2. Постављање и/или замена уличне расвете на мапираним местима	Унапређена безбедност јавних простора	Број исправних расвета у односу на укупан број уличних расвета Број сервисираних и постављених расвета	Носилац: Општинска управа
4.4.3. Активности које доводе до смањења ризика на мапираним ризичним местима и јавним просторима (поправка, адаптација, одржавање и сл.)	Унапређена безбедност јавних простора	Број активности	Носилац: Општинска управа
4.4.4. Одржавање и поправка справа на дечијим игралиштима	Одржавано и поправљено минимум 10 справа на дечијим игралиштима	Број редовно одржаваних игралишта Број одржаваних справа	Носилац: Општинска управа
4.4.5. Организовати /подржати програме едукација из области унапређења међунационалне толеранције и суживота (упознавање деце са различитим културама, традицијама и језицима)	Повећана едукација о другим културама Повећана међунационална толеранција	Број мулти-културалних програма Број деце која су учествовала	Носилац: Општинска управа Партнери: школе НВО

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 4.5: Унапређена сарадња између институција и информисаност грађана/ки у вези безбедности деце

АКТИВНОСТ	ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ	ИНДИКАТОРИ	НОСИОЦИ/ ПАРТНЕРИ
4.5.1. Међусекторска и међуресорна сарадња на локалном нивоу у вези безбедности деце	<p>Организовано минимум 2 састанка на годишњем нивоу</p> <p>Организована 1 кампања на годишњем нивоу</p> <p>Организовано 3 међусекторска догађаја о безбедности деце</p> <p>Циљне групе (минимум 500 појединаца) информисане о проблемима у вези са безбедношћу деце</p>	<p>Број организованих састанака и кампања</p> <p>Број институција које учествују</p> <p>Број учесника догађаја</p> <p>Број информисаних грађана/циљних група</p>	<p>Носилац: Општинска управа</p> <p>Партнери: НВО Школе ЦСР ПС Темерин Дом здравља</p>

8. V приоритет - КУЛТУРА И ИНФОРМИСАЊЕ

У општини Темерин функционишу две јавне установе културе чији је оснивач општина:

- Културни центар „Лукијан Мушицки“ Темерин
- Јавна библиотека „Сирмаи Карољ“ Темерин

КУЛТУРНИ ЦЕНТАР "ЛУКИЈАН МУШИЦКИ" ТЕМЕРИН

Културни центар општине Темерин располаже простором површине 600 м², који чине позоришна и биоскопска сала са 320 места, галерија и канцеларијски простор. Поред организовања књижевних вечери, организује самосталне и групне изложбе. Такође се спроводе бројни културни садржаји, намењени деци као што су: дечије представе, ликовне радионице, програми "Дечија недеље", дечји фестивал "Колибри стар", Фестивал дечјег стваралаштва "Цврчак и другари". У новембру 2016. године потписан је уговор о пословно-техничкој сарадњи са Музејом Војводине у циљу реализације културних садржаја у депандансу Етно-парка "Брвнара" у Бачком Јарку. Културни садржаји се реализују на оба језика (на српком и мађарском). У оквиру Културног

центра делује хор КЦ "Лукијан Мушички" који учествује у свим манифестацијама и програмима важним за обележавање изузетних датума и догађаја.

Културни центар је организатор свих културних догађаја у општини, те је домаћин Покрајинске смотре дечјег драмског стваралаштва "Мајски сусрети". Више од деценије, домаћин је Ликовне колоније „Јегричка“ која окупља ликовне уметнике из земље и окружења. Општина Темерин је потписик протокола о сарадњи са Матицом српском док је Културни центар реализатор свих активности. Потписан је уговор о сарадњи са Домом културе "Грачаница" из Грачанице. У сарадњи са Општином Темерин и Туристичком организацијом Општине Темерин организује се манифестација "Зимске чаролије" са бројним садржајима који се организују бесплатно (клизалиште за децу, концерти, радионице, позоришне представе, аниматори и слично). У галерији се од 2022. године организује и Изложба дечијег ликовног стваралаштва коју је покренуо Дневни центар за децу и младе Центра за социјални рад у сарадњи са општином. Савет за здравље општине Темерин такође организује изложбе дечијих радова на тему здравља.

ЈАВНА БИБЛИОТЕКА "СИРМАИ КАРОЉ" ТЕМЕРИН

Јавна библиотека "Сирмаи Карољ" делатност обавља у централном објекту у Темерину и у огранцима "Петар Кочић" у Бачком Јарку и "Бранко Радичевић" у Сиригу. Располаже књижном фондом од око 64.000 књига из различитих области на српском и мађарском језику. Током године, у простору библиотеке се организују и други садржаји: радионице, књижевни сусрети, објављују конкурси како би се деци и младима популарисало читање књига, да постану читаоци и корисници књижног фонда.

На територији општине Темерин функционишу бројне организације цивилног друштва и невладиног сектора из области културно уметничког рада који остварују значајне резултате и успехе. На подручју општине делује неколико активних Културно уметничких друштава (КУД "Вук Караџић" Темерин, МКУД "Сирмаи Карољ" Темерин, КУД "Др. Младен Стојановић" Бачки Јарак и КУД "Бранко Радичевић" Сириг). Постоје две завичајне куће, мађарска завичајна кућа "Тајхаз" Темерин и етно кућа "Брвнара" у Бачком Јарку.

У Темерину активно функционише Драмска радионица за децу "Цврчак", Ликовно удружење "Арт багз" Темерин, Центар за промоцију и развој Општине Темерин у оквиру ког делује Интернет портал „Темерин инфо“. Сви поменути субјекти активни су учесници у формирању и реализацији културних садржаја у општини.

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА у области културе и информисања

- О дешавањима у граду средњошколци се највише информишу путем друштвених мрежа (61,8%) и вршњака (60,3%), интернет-портали (46,2%) потом преко породице и школе (око 30%). Канали информисања који нису ефективни за њих су: ТВ, новине, плакати, флајери и огласне табле. Слични подаци добијени су и од стране

ученика основне школе који се, поред друштвених мрежа, информишу и преко родитеља.

- Родитељи деце истакли су да се о психофизичком развоју и здрављу деце највише информишу преко породице и пријатеља и путем изабраног лекара/дома здравља и стручне литературе. Према подацима истраживања, информисање путем друштвених мрежа је 14,7% (преко интернет портала, фејсбука, Јутуба). Родитељи се о понуди садржаја за децу највише информишу преко породице и пријатеља и преко друштвених мрежа и мање од 10% путем ТВ, новина, флајера и плаката

- Родитељи деце основношколског узраста највише се информишу преко породице и пријатеља (71,7% често), те преко друштвених мрежа (33,1% често) и преко интернет портала (25,3% често).

- Родитељи деце процењују оценом (4,32) своју упознатост са садржајима које њихова деца посећују на интернету.

- Средњошколци сматрају да им је потребно више уметничко-културних садржаја а пре свега филмских фестивала (биоскопи на отвореном 71,4%), музичких фестивала и филмских фестивала (78,9%), позоришне представе (62,4%). Око 40% деце истиче да су им потребне креативне/ликовне радионице, драмске радионице, музичке радионице, курсеви фотографисања, уметнички кампови и новинарске/литерарне секције.

- Родитељи деце у Темерину имали су задатак да поједине активности процене на скали од 1 до 5, где 1 значи лошији квалитет, а број 5 значи одличан квалитет. Испитаници су са највишом оценом проценили квалитет спортских активности (3,42) а потом музичке, драмске и ликовне/креативне секције. Најлошије је оцењен квалитет курсева животних/практичних вештина (1,99) и активности развијања личних потенцијала (самопоуздање, емоционална писменост, свесна пажња и сл.) (2,12) иако истичу значај курсева животних вештина.

- Родитељи наводе да су деци потребне бројне активности и сматрају да су у највећем проценту неопходни: едукације о здрављу и то едукација о очувању сопственог здравља, едукација о репродуктивном здрављу, радионице о болести зависности, психолошко саветовалиште. Такође је висок проценат родитеља истакао да је потребна едукација о решавању конфликта, ненасиљу и толеранцији, позоришне представе, музички фестивали, филмски фестивали, ликовне и драмске радионице, учење учења и школа бонтона.

- Такође, и родитељи деце сматрају да деци треба организовати (око 90%): позоришне представе, биоскопи на отвореном, музичке фестивале, филмске фестивале, креативне/ликовне радионице, драмске радионице, музичке радионице, уметнички кампови, курсеви фотографисања, новинарске/литерарне секције.

- Стручњаци су оценама од 1 до 5 процењивали квалитет активности за децу. Као најквалитетније оцењене су спортске активности (3,73), школе језика за децу (3,63), ликовне/креативне активности (3,54) и музичке активности/секције (3,54). Најлошије оцењене су активности за развој личних потенцијала (2,28) и курсеви животних/практичних вештина (2,36)

- Као групе деце које немају једна приступ активностима и садржајима као и већина деце, испитаници издвајају децу са сметњама у развоју и децу из материјално угрожених породица

Када је упитању култура и информисање, деци основношколског узраста потребно је организовати обуке из области јавног наступа, филмске секције, драмске радионице, ликовне радионице, музичке секције, као и дечије концерте а комуникацију са децом остваривати путем друштвених мрежа, интернет портала, као и мејлова у сарадњи са школама на територији општине.

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5. ПОВЕЋАЊЕ НИВОА ИНФОРМИСАНОСТИ И КУЛТУРЕ КОД ДЕЦЕ

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 5.1.: Унапредити ниво информисаности и укључености деце у реализацију активности			
АКТИВНОСТ	ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ	ИНДИКАТОРИ	НОСИОЦИ/ПАРТНЕРИ
5.1.1. Креирање и одржавање профила на друштвеним мрежама за потребе информисања деце и родитеља о бесплатним активностима за децу	Креиран по 1 профил на друштвеним мрежама (инстаграм и фејсбук) Постављено мин. 100 објава са информацијама о активностима	Број креираних профила Број постављених објава	Носилац: Медији Установе културе, КЦ Образовне институције, ТООТ НВО
5.1.2. Информисање деце и родитеља о активностима које организације и институције спроводе	Објављено минимум 100 информативних садржаја Информисано минимум 2.000 деце и родитеља	Број постављених објава Број информисане деце и родитеља	Носилац: Општинска управа КЦ и друге установе културе, образовне институције, НВО

<p>5.1.3. Постављање изазова на друштвеним мрежама хуманитарног карактера са циљем већег обухвата деце при информисању о дешавањима</p> <p>Креативне онлајн кампање информисања деце</p>	<p>Реализовано минимум три онлајн кампање за информисање деце</p> <p>Информисано минимум 1.500 деце</p>	<p>Број реализованих кампања</p> <p>Број деце која су информисана путем кампања</p>	<p>Носилац: Медији, Установе културе Образовне институције Удружења</p>
<p>5.1.4. Умрежавање медија, удружења и институција које се баве унапређењем положаја деце</p>	<p>Реализован минимум 1 догађај који окупља представнике медија, удружења и институција у циљу унапређења сарадње</p> <p>Остварена сарадња минимум 10 удружења и 5 институција са медијима</p> <p>Повећан број медијских објава намењених деци и родитељима</p>	<p>Број реализованих догађаја</p> <p>Број учесника догађаја</p> <p>Број објављених садржаја у медијима</p>	<p>Носилац: Општина Темерин ТООТ Медији, Установе културе, Образовне институције, НВО</p>
<p>5.1.5. Информисање деце школског узраста о постојећим садржајима/активности ма путем школских мејлинг листа</p>	<p>Прослеђено минимум 30 активности</p>	<p>Број прослеђених објава путем мејлинг листе у школама</p>	<p>Носилац: Образовне институције</p>
<p>5.1.6. Информисање деце о могућностима волонтирања и учешћа у хуманитарним акцијама путем штампаних и електронских медија и јавних акција</p>	<p>Реализовано минимум 5 активности путем којих су деца информисана о могућностима волонтирања и учешћа у хуманитарним акцијама</p>	<p>Број реализованих активности</p> <p>Број објава у штампаним и електронским медијима</p> <p>Број</p>	<p>Носилац: Медији НВО</p>

	Минимум 1.500 деце информисано о могућностима волонтирања и учешћа у акцијама	информисане деце/родитеља	
5.1.7. Афирмација културног наслеђа општине Темерин	Организовано минимум 3 радионице у циљу афирмације културног наслеђа Минимум 60 деце учествовало у радионицама	Број реализованих радионица Број деце која су учествовала у радионицама	Носилац: Установе културе КЦ Партнери: Образовне институције Удружења
СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 5.2.: Унапређење програма за децу у области културе			
АКТИВНОСТ	ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ	ИНДИКАТОРИ	НОСИОЦИ/ПАРТНЕРИ
5.2.1. Радионице за децу из различитих сфера уметности (глума, музика, књижевност, ликовна уметност, мурал и сл.)	Реализовано минимум 10 уметничких радионица Минимум 200 деце учествовало у радионицама	Број реализованих радионица Број деце која су учествовала у радионицама	Носиоци: Установе културе Локалне школе НВО КЗМ
5.2.2. Приказивање филмова за децу - биоскоп на отвореном и у биоскопској сали	Минимум 10 пројекција филмова које је посетило минимум 300 деце	Број приказаних филмских пројекција Број деце која су присуствовала пројекцијама	Носиоци: КЦ КЗМ Партнери: Локалне школе

<p>5.2.3. Позоришне представе за децу</p>	<p>Минимум 5 извођења професионалних позоришних представа</p> <p>Минимум 15 извођења аматерских позоришних представа за децу</p> <p>Минимум 9 извођења аматерских позоришних представа у којима учествују деца</p>	<p>Број извођења професионалних позоришних представа за децу</p> <p>Број извођења аматерских позоришних представа за децу</p> <p>Број извођења аматерских позоришних представа у којима учествују деца</p> <p>Број гледалаца</p> <p>Број деце која су глумила</p>	<p>Носиоци: КЦ Драмске радионице/ секције Културно уметничка друштва</p> <p>Партнери: Локалне школе</p>
<p>5.2.4. Обуке унапређења јавног наступа деце</p>	<p>Организовано најмање 2 обуке јавног наступа за по 20 деце</p>	<p>Број деце која су учествовала у обукама</p> <p>Број реализованих обука</p>	<p>Носиоци: Школе НВО</p>
<p>5.2.5. Музички догађаји за децу (концерти, наступи, фестивали, смотре и сл.)</p>	<p>Реализација минимум 15 музичких догађаја за децу</p> <p>Минимум 1.500 деце посетило музичке догађаје</p> <p>Минимум 150 деце наступало на музичким догађајима</p>	<p>Број деце која су посетила концерте</p> <p>Број одржаних концерата</p>	<p>Носиоци: Музичке школе/ секције КЦ Образовне институције Удружења</p>
<p>5.2.6. Мобилност деце у области уметничког стваралаштва</p>	<p>Минимум 100 деце учествовало у догађајима у области уметничког стваралаштва ван подручја општине</p> <p>Минимум 5 уметничких група-секција учествовало у догађајима ван</p>	<p>Број деце која су учествовала</p> <p>Број уметничких група</p> <p>Број догађаја на којима су деца/уметничке групе са</p>	<p>Носиоци: НВО</p> <p>Партнери: Школе</p>

	<p>подручја општине</p> <p>Појединци/групе деце са подручја општине учествовали на минимум 10 догађаја ван подручја општине</p>	<p>подручја општине Темерин учествовала</p>	
--	---	---	--

VI приоритет - ПОДРШКА РОДИТЕЉСТВУ И СТРУЧЊАЦИМА

*Деца су огледало родитеља.
Адам Палмер*

Сарадња са родитељима и подршка родитељству планира се као посебна целина због њиховог значаја за даљи развој сваког детета. Бројна истраживања указује да успех деце, посебно деце у ризику, у највећем делу зависи од заинтересованости њихових родитеља. У општини не постоји посебан програм подршке родитељству у виду обука, радионица по принципу "школе за родитеље", саветовалишта за родитеље, програма за развој родитељских компетенција, родитељских група за подршку, родитељског клуба и сл. Повремено су организоване едукативне радионице у циљу подизања васпитних компетенција, саветовања од стране стручних служби при ПУ, локалним школама, Центра за социјални рад обзиром да је све већи број породица којима је потребна подршка, из године у годину.

Померањем фокуса са пружања подршке деци на пружање директне подршке родитељству допринела је реализација УНИЦЕФ-овог пројекта у општини током 2022-2023. године, када су покренути бројни садржаји родитељима. Међу најзначајнијим су били: предавања стручњака, едукације, трибине, базар за родитеље, спортски садржаји и дружења са децом. Поред покренуте манифестације "Месец родитељства", пројектом су мапиране недостајуће услуге "школа за труднице", "програм подршке родитељству – покретање бесплатне школе родитељства" у Темерину.

Стручно усавршавање запослених и унапређење компетенција професионалаца који раде са децом је неминовност и законска обавеза свих јавних установа. Према потребама различитих ресора, реализују се бројне обуке и стручна предавања. Као ресурс у овој области значајно је поменути акредитоване програме обука у области подршке породици.

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА:

Истраживањем је обухваћено 197 родитеља, највише је било испитаника женског пола (162). Просечна старост испитаника била је 38,62 година. По месту становања око две трећине испитаника живи у граду и трећина на селу. Број деце коју имају испитаници

креће се од 1 до 4 деце, с тим да је највише родитеља са двоје деце (100). Међу њима, 6 родитеља извештава да има децу са сметњама у развију а као сметње наводе мишићна дистрофија, урођене аномалије мозга и говорно језичке сметње. Девет родитеља наводи да су самохрани родитељи, по двоје да су особе са инвалидитетом и избеглице и по једна да су корисници новчане социјалне помоћи и припадници Ромске националности.

У истраживању је укупно учествовало 39 стручњака, од којих највише наставника у школама. Узорак чини 38 испитаника женског и 1 испитаник мушког пола који имају у просеку 46,25 година и просечну дужину од 19,05 година рада са децом.

- На питање: "Када вам је потребна додатна подршка о родитељству и развоју детета или имате неку дилему (шта и како радити са дететом), колико су вам од помоћи наведене особе или извори подршке", родитељи су навели да су од највеће помоћи (просечне вредности 4), пре свега: њихови родитељи и блиски чланови породице, затим васпитачи, наставници и стручњаци из вртића, школа, дома здравља (педијатар) и сличних установа. Затим истичу да су то други родитељи деце сличног узраста као и књиге посвећене родитељству. Сви остали одговори имају просечну вредност нижу од 3, од максималних 5.

- Родитељи деце узраста од 0-3 године, сматрају да им је потребна помоћ око чувања деце и психолошко – саветодавна помоћ иако имају потребу (више од 40%) и за осталим врстама подршке. Родитељи деце од 4 године до поласка у школу, на питање: На који начин учите о развоју детета и начинима да подстичете развој вашег детета, највише родитеља одговара да је то кроз разговоре са васпитачицама (90,7%) и кроз разговоре са другим родитељима (68,5%).

- Када је у питању информисање родитеља, они истичу да се о понуди садржаја за децу највише информишу преко породице и пријатеља (48%) и преко друштвених мрежа (33,3%).

- Родитељи су имали задатак да поједине активности процене на скали од 1 до 5 (1 значи лошији квалитет, а број 5 значи одличан квалитет), те су са највишом оценом проценили квалитет спортских активности (3,42). Најлошије оцењен је квалитет курсева животних/практичних вештина (1,99) и активности развијања личних потенцијала (самопоуздање, емоционална писменост, свесна пажња и сл.) (2,12).

- Готово сви стручњаци се слажу да је родитељима неопходно пружити подршку. Најпотребнија подршка је: у васпитавању деце, у дисциплиновању деце, савременим изазовима у образовању и развоју ИТ компетенција родитеља. Зато је потребно едуковати родитеље како да понуде деци алтернативне садржаје и ограниче дечије коришћење дигиталних медија.

- На упућено питање стручњацима "Да ли успешно сарађујете са јавним установама и организацијама цивилног друштва, које се баве децом у вашој општини 79,5% испитаника одговорило је потврдно. Међутим, на квалитетативном анализом о начину сарадње међу стручњацима, исказују да сарађују са локалним установа и организацијама највише на формалном нивоу (50%), затим размењују корисне стручне информације (47,5%) а тек је на трећем месту заједно покретање и спровођење акција и пројеката намењених деци (42,5%), затим иницирају и развијају бољу сарадњу у бољем интересу деце (35%) и континуирано сарађују на састанцима обукама и конференцијама (20%).

- Стручњаци наводе да је за њихово квалитетније обављање посла неопходно обезбеђивање додатних семинара и едукација, сарадња и савети других стручњака (педагози, психолози, дефектолози, логопеди) унутар своје установе и других установа, смањена администрација и развој ИТ компетенција. Недостајући су: тимски рад, педагошка знања, комуникацијске вештине, социјалне вештине, познавање развојне психологије и вештине рада са децом са развојним потешкоћама.
- Као неке од квалификација које треба да имају особе које у оквиру НВО раде са децом, стручњаци издвајају следеће: педагошко образовање, комуникацијске вештине, емпатија, толеранција, поседовање знања из области психологије и дефектологије, факултетско образовање у друштвено хуманистичким наукама.
- Укупно 70% стручњака сматра, када је питање потреба унапређења постојећих односно увођење нових програма каријерног вођења/професионалне оријентације, да је потребно док 30% није сигурно. На питање: Да ли је потребно унапредити постојеће услуге психолошке подршке за децу, њих 76,9% одговара потврдно док 20,5% стручњака није у довољној мери упознато са услугама које се нуде у овој области.
- Родитељи имају умерено негативне ставове према пријатељима њихове деце која су мигранти и истополне сексуалне оријентације. Родитељима деце од 0 до 3 године потребна је подршка око чувања деце (59.2%), правна/административна подршка у остваривању права (дечији додатак, новчана помоћ, поврат пореза и сл.) (48.6%) и донекле стручна подршка стручњака и саветодавна подршка (око трећини родитеља).

Препоруке са фокус група: родитељима је потребно више стручних садржаја на актуелне теме; организовање радионица и трибина за родитеље, заједничких радионица деце и родитеља, психо-социјално оснаживање родитеља, помоћ родитељима да буду подршка деци приликом учења, школа за родитеље, инфо-сервис за родитеље и децу или онлај - платформа за родитеље/неки вид саветовалишта, чување деце, рад са породицом на превенцији вршњачког насиља, да се смањи употреба ПАС, да се ради са родитељима како да се што мање користе електронски уређаји код деце.

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 6. УНАПРЕЂЕЊЕ ПОДРШКЕ РОДИТЕЉИМА И СТРУЧЊАЦИМА

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 6.1.: Унапредити капацитете родитеља, старатеља и хранитеља деце			
АКТИВНОСТ	ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ	ИНДИКАТОРИ	НОСИОЦИ/ ПАРТНЕРИ
6.1.1. Реализација Програма подршке родитељству – Едукација/радионице/ трибине за родитеље	Унапређене компетенције родитеља и родитељске вештине	Број радионица Број едукованих родитеља	Носиоци: Стручњаци из јавних установа Приватни сектор

			НВО Партнери: Родитељи
6.1.2. Обука родитеља за коришћење информационих технологија и безбедно коришћење интернета, као и за мониторинг децјег понашања на интернету	Унапређене ИТ-компетенција родитеља	Број реализованих обука Број родитеља који су унапредили вештине	Носиоци: НВО у партнерству са релевантним институцијама Партнери: Стручњаци Родитељи
6.1.3. Информисање и едукација родитеља о превенцији вршњачког насиља и злоупотреби ПАС, репродуктивног здравља	Повећана информисаност/ едукованост о превенцији злоупотребе ПАС, репродуктивног здравља и сл.	Број реализованих едукација Број едукованих/ информисаних родитеља	Носиоци: НВО у партнерству са релевантним институцијама Партнери: Родитељи
6.1.4. Бесплатна правна/административна подршка у остваривању права (дечији додатак, новчана помоћ, поврат пореза и сл.)	Повећана доступност правних услуга	Минимум 100 родитеља користило бесплатну правну/ административну подршку	Носилац: Општинска Управа Партнери: Јавне установе Грађани
6.1.5. Саветодавна подршка родитељима	Унапређена психосоцијална подршка родитељима Оснажени родитељи	Формирано саветовалиште Број корисника Број третмана	Носиоци: ЦСР – ДЦ ПУ Дом здравља Партнери: стручњаци из јавних установа
6.1.6. Сервис за чување деце	Подршка родитељима за обављање других активности	Обухват деце	Носиоци: Приватни сектор
6.1.7. Оснивање Удружења родитеља, Клубова и група, локалног портала и сл. намерених родитељима	Повећана активација и сарадња родитеља у општини	Број новооснованих удружења, група и сл.	Носиоци: Родитељи НВО Партнери: Јавне установе

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 6.2: Јачање компетенција стручњака/професионалаца који раде са децом			
АКТИВНОСТ	ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ	ИНДИКАТОРИ	НОСИОЦИ/ ПАРТНЕРИ
6.2.1. Континуирано стручно усавршавање запослених 6.2.2. Едукација професионалаца из развојне психологије деце, педагошких знања, развојних карактеристика деце и начина прилагођавања садржаја специфичностима деце	Унапређени капацитети стручњака (знања и вештине)	Број обучених стручњака Број реализованих предавања, радионица, обука	Носилац: Јавне установе Приватни сектор НВО Партнери: Стручњаци
6.2.3. Обуке којима се унапређују вештине комуникације и асертивне комуникације, тимског рада	Боља комуникација на релацији дете-стручњак, стручњак - родитељ, међу стручњацима	Број стручњака Број одржаних едукација	Носиоци: НВО Релевантне институције Партнери: Релевантне институције и професионалци

VII приоритет - МЕХАНИЗМИ ОДРЖИВОСТИ

Како би се обезбедила одрживост Локалног акционог плана за децу, установљен је седми приоритет који има за циљ процену ефеката примене ЛАП-а за децу као и испитивање стања и потреба у областима релевантним за побољшање положаја деце у локалној заједници. Поред наведеног, у овом приоритету побројане су активности које доприносе креирању нових и унапређењу постојећих политика и процедура у области унапређења положаја деце у локалној заједници.

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 7. УНАПРЕЂЕНИ МЕХАНИЗМИ ОДРЖИВОСТИ

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 7.1: Процена ефеката примене ЛАП-а за децу			
АКТИВНОСТ	ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ	ИНДИКАТОРИ	НОСИОЦИ/ ПАРТНЕРИ

7.1.1. Анализа и процена ефеката реализованих активности за децу	Припупљени подаци о реализованим активностима за децу Ивршена анализа и процена ефеката Креиран Извештај о реализованим активностима	Број реализованих активности за децу Број укључених институција/НВО Број креираних извештаја	Носилац: Општинска управа
--	--	--	------------------------------

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 7.2.: Испитивање стања и потреба у областима релевантним за побољшање положаја деце у локалној заједници

АКТИВНОСТ	ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ	ИНДИКАТОРИ	НОСИОЦИ/ПАРТНЕРИ
7.2.1. Спровођење истраживања у појединачним областима релевантним за побољшање положаја деце у локалној заједници	Релизовано 3 истраживања Креирани закључци и препоруке за унапређење положаја деце у релевантним областима	Број реализованих истраживања Број обухваћених испитаника Број укључених установа/организација	Носилац: Општинска управа
7.2.2. Спровођење свеобухватног истраживања за потребе креирања наредног ЛАП-а за децу	Реализовано 1 свеобухватно истраживање о потребама деце на подручју Креиран сет препорука за потребе израде наредног ЛАП-а	Број обухваћених испитаника Број укључених установа/организација Број добијених препорука	Носилац: Општинска управа

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 7.3.: Креирање нових и унапређење постојећих политика и процедура у области унапређења положаја деце у локалној заједници

АКТИВНОСТ	ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ	ИНДИКАТОРИ	НОСИОЦИ ПАРТНЕРИ
7.3.1. Креирање наредног Локалног акционог плана за децу, на основу	Креиран Локални акциони план за децу од 2027. године	Број креираних Локалних акционих планова	Носилац: Општинска управа

резултата истраживања			
7.3.2. Праћење, анализа и унапређење локалних политика у области унапређења положаја деце	Спроведено минимум 2 анализе локалних политика у области унапређења положаја деце Унапређено минимум 2 локалне политике, релевантним за унапређење положаја деце	Број спроведених анализа Број унапређених локалних политика	Носилац: Општинска управа
7.3.3. Оснивање Савета за унапређење положаја деце на територији општине	Основао Савет за унапређење положаја деце на територији општине Темерин	Број чланова Савета Број одржаних седница Савета	Носилац: Општинска управа

Пројекција средстава потребних за реализацију активности по приоритетима

I приоритет - ОБРАЗОВАЊЕ ДЕЦЕ	3.000.000 РСД
II приоритет - ПСИХОФИЗИЧКИ РАЗВОЈ	2.000.000 РСД
III приоритет - СОЦИЈАЛНА ИНКЛУЗИЈА	4.000.000 РСД
IV приоритет - БЕЗБЕДНОСТ ДЕЦЕ	2.000.000 РСД
V приоритет - КУЛТУРА И ИНФОРМИСАЊЕ	2.000.000 РСД
VI приоритет - ПОДРШКА РОДИТЕЉСТВУ И СТРУЧЊАЦИМА	3.000.000 РСД
VII приоритет - МЕХАНИЗМИ ОДРЖИВОСТИ	1.000.000 РСД

САДРЖАЈ

1. УВОД	3
2. ЛОКАЛНИ АКЦИОНИ ПЛАН ЗА ДЕЦУ за период 2024-2027. годину	6
3. ЦИЉ	7
4. ЦИЉНЕ ГРУПЕ	7
5. КОРИШЋЕНА МЕТОДОЛОГИЈА	8
6. ОПШТИНА ТЕМЕРИН – географски положај и демографски подаци	11
Друштвени развој општине Темерин.....	15
7. ПРИОРИТЕТНЕ ОБЛАСТИ ЛОКАЛНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА ЗА ДЕЦУ	21
I приоритет – КВАЛИТЕТНО ОБРАЗОВАЊЕ ДЕЦЕ.....	21
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1. КВАЛИТЕТНО ОБРАЗОВАЊЕ ДЕЦЕ	26
II приоритет – БОЉЕ ЗДРАВЉЕ ДЕЦЕ	32
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2. БОЉЕ ЗДРАВЉЕ ЗА ДЕЦУ	36
III приоритет - СОЦИЈАЛНА ИНКЛУЗИЈА.....	40
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3. УНАПРЕЂЕЊЕ ПОЛОЖАЈА И КВАЛИТЕТА ЖИВОТА ДЕЦЕ	44
IV приоритет – БЕЗБЕДНОСТ ДЕЦЕ	47
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4. ПОВЕЋАЊЕ НИВОА СИГУРНОСТИ И БЕЗБЕДНОСТИ ДЕЦЕ.....	50
V приоритет - КУЛТУРА И ИНФОРМИСАЊЕ	56
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5. ПОВЕЋАЊЕ НИВОА ИНФОРМИСАНОСТИ И КУЛТУРЕ КОД ДЕЦЕ	59
VI приоритет - ПОДРШКА РОДИТЕЉСТВУ И СТРУЧЊАЦИМА	63
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 6. УНАПРЕЂЕЊЕ ПОДРШКЕ РОДИТЕЉИМА И СТРУЧЊАЦИМА.....	65
VII приоритет - МЕХАНИЗМИ ОДРЖИВОСТИ	67
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 7. УНАПРЕЂЕНИ МЕХАНИЗМИ ОДРЖИВОСТИ	67